

בלבבי

משכן אבנה

תשפ"ד

גיליון

318

פרשת השבוע

שאלות ותשובות

שולחן ערוך

עבודה

מחשבה

קבלה

וירא

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל
יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת הגיליון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס המערכת:
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות הגדולות
של הדפסת הספרים לזיכוי הרבים
ניתן לתרום במערכת הטלפונית:

מרכז הצדקה
ישראל: 1-800-28-28-28
USA +972-2-5025580

יש לציין מספר קרן:
בלבבי משכן אבנה - 4387

© כל הזכויות שמורות

מספר ישיר לשמיעת
השיעורים בקול הלשון:

073-295-1245 ישראל
USA 718-521-5231

מערכת 'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

פקס: 03-5480529

ת.ד. 34192 ירושלים

9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן הגיליון

וירא ♦ תשפ"ד

פרשת השבוע

ה תורת הרמז בלבכי משכן אבנה וירא

שאלות ותשובות

טו אומות העולם

שולחן ערוך עם פי' בלבכי משכן אבנה

כג דיני נטילת ידים סימן ד' סעיף ט"ו

עבודה

כז דע את תורתך פרק ב'

לא בלבכיפדיה עבודת ה' ארשת

מחשבה

מג בלבכיפדיה מחשבה - סוגיות אברהם

מה מילון ערכים בארמית אבץ

קבלה

מז מילון ערכים בקבלה ורידין

מט בלבכיפדיה קבלה ארך

נג עץ חיים דרושי הצלם - דרוש ב'

לשו"ת בענין

האם לעלות לארץ ישראל בעת הזו

ראה עמוד כ'

כל החומר [זולת מדור פרשת השבוע] שמופיע בגיליונות אלו מידי שבוע

יוצא לאור לראשונה

תורת הרמז

פרשת וירא

"והוא יושב פתח האהל כחם היום" (יה, א). ובבעה"ט, "ד"א 'נמולו אתו', וסמיך ליה, 'והוא יושב פתח האהל כחם היום'. זהו שאחז"ל שאברהם יושב על פתח גיהנם, ואינו מניח למי שנימול ליכנס לשם, חוץ ממני שבא על הגויה, שנמשכה ערלתו ואינו מכירו" עכ"ל. ודבר זה צ"ב, שהרי ברור הדבר ש"יד ליד לא ינקה", וכל אדם בא על עונשו. ומעשים רבים שמענו וידענו שנימולו, ולא הצילם מן הגיהנם.

אולם בירור הדברים כך הוא. בא על גויה אינו דוקא בפועל, אלא הנוק' היא הכלי של האדם. ויש בחינה שהכלי של האדם אינו כלי דקדושה, אלא משבעים אומות.

מהות החילוק בין בת יהודית לגויה, אף שזו וזו נוק', כלי קבלה, אולם יש כלי דיש, ויש כלי דביטול. בת יהודית, היא כלי דביטול, שמתבטלת לדוכ', לאור, ונכללת עמו. ועל בחינה זו אמרו "ודבק באשתו והיו לבשר אחד", אחדות גמורה, התכללות הנוק' בדוכ'. אולם כלי של נוק' של גויה, היא יש לעצמה, ואין לה התבטלות והתכללות.

והנה יש להבין מהו הענין שהמילה מצילה מדינה של גיהנם. דהנה השמש נמצאת בתוך נרתיק המעלים את תוקף אורה. והנה כאשר יש כיסוי למאור, והכיסוי נסתלק, ויש גילוי לקרני אור מן המאור, יש בכך ב' אופנים. א. שע"י האור האדם רואה מה שלא ראה עד עתה, ועתה יש לו גילוי יתר. הרי שדבק בקרני האור היוצאים חוצה, ומאירים ליש הנמצא. נמצא שקרני האור הוסיפו לו התדבקות ביש הנמצא. ב. שע"י גילוי האור, חפץ להבדק במאור, ולהתכלל בו. נמצא, גילוי האור מביא להתבטלות, להתכללות במאור. זו בחינת מילה שיש סילוק של הערלה, ומוליד תשוקה של התבטלות והתכללות. אולם גיהנם עניינו להיפך,

פרשת השבוע

תורת הרמז
בלבבי משכן אבנה

ביאור הדברים כנ"ל, שקריאת שם אחר, עניינו ניתוק ממדרגת ממלא כל עלמין, והתדבקות במדרגת סובב כל עלמין, וזה נקרא מזל אחר. והם הם המשך דברי רש"י שכתב, "ד"א הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים". כלומר הדביקו בסובב כל עלמין כנ"ל. אלא שכל דבר מורכב מעצמותו ושמו. והביאור הראשון עוסק בענין השם, והביאור השני עוסק בענין המהות, והבן.

עתה נשוב לבאר את דברי הבעה"ט שבזכות ג' בהמות זכה לבן הניתן לקו"ף שנה.

דהנה הטעם שלקח ג' בהמות פרש"י, "ג' פרים היו, כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל". וביאר בשפתי חכמים וז"ל, "ולקח שלשה בקרים, כדי לתת לכל אחד חלק טוב ושוה, ולא יטיל קנאה בסעודה, שכבוד שלשתן שווה בעיניו", עכ"ל.

ביאור הדברים: דהנה יסוד החילוק בין ממלא כל עלמין לסובב כל עלמין, שממלא כל עלמין, הוא סוד עולמות ההדרגה, עשר קדושות, וכו' וכו'. משא"כ סובב כל עלמין, שהיא בחינת עיגול, הכל מאיר בהשואה גמורה. והנה הכא כתיב (יה, ב), "והנה שלשה אנשים", וגו'. ובחז"ל מצינו בזה כמה הגדרות, מי היו ג' אנשים הללו. י"א אברהם יצחק ויעקב, ועוד פירושים. מ"מ הנקודה הפנימית של כל הפירושים, שאלו הם פנימיות ג' קווים, ימין שמאל, אמצע. והנה מצד הממלא כל עלמין, יש חילוק בין ימין שמאל ואמצע, ויש הדרגה בהם. אולם מצד הסובב כל עלמין, הם שווים לגמרי.

זהו עומק דברי השפתי חכמים שכתב,

כבחינה א' שזכרנו לעיל. שענין הגיהנם, הוא "כחם היום", גילוי השמש ללא נרתיק. אולם זה מביא את האדם ליש, ולא לאין. ואלו הם דברי ר"ש בן לקיש בגמ' נדרים (ה, ע"ב) "דאמר אין גיהנם לעוה"ב, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה (שהוא ענין ההתכללות), ורשעים נידונין בה" (שדבקים ביש יותר כנ"ל). הרי בחינת מילה וגיהנם, חד הוא. אלא שזה גילוי האין, וזה גילוי היש. הרי שמילה גילוי האין, ההתכללות והביטול. ובא על גויה גילוי היש, בחינת גיהנם. וזוהי הכונה שאברהם מציל מדינה של גיהנם, שהיא בחינת מוציא חמה מנרתיקה, שצדיקים מתרפאין בה, והבן.

קו"ף, אותיות פוק. בלשון ארמית, זה לשון צא לחוץ. הענין כתיב (לעיל טו, ה) "ויוצא אתו החוצה, ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספור אתם, ויאמר לו כה יהיה זרעך". הרי ששורש הבשורה על לידת זרעו, שתחלתו יצחק, היה במהלך של "פוק", של "ויוצא אתו החוצה".

ביאור הדברים: כנודע יש בחינת ממלא כל עלמין, וסובב כל עלמין. ושורש נשמות כנס"י, הוא מהסובב כל עלמין. ולכך צורת הבשורה על הזרע, היתה בצורה של, "ויוצא אתו החוצה". כלומר, התדבקות במדרגת סובב כל עלמין.

זהו ביאור עומק דברי רש"י שכתב, "ולפי מדרשו, אמר לו צא מאצטגנינות שלך, שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן. אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן וכו'. שרי לא תלד, אבל שרה תלד. אני קורא לכם שם אחר, וישתנה המזל".

"הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה". ביאור הדברים: שהנרתיק שהוא הלבוש והכלי של החמה, נעשה זך יותר, וממילא אור החמה האירם יותר. וזה נקרא "הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה".

ושורש הדבר שעתה נעשה לבוש החמה זך ורוחני יותר. דהנה כל הברואים נקראים עולמות, מלשון העלם. וכל אדם רואה את הנבראים לפי מדרגתו, לפי מדת ההעלם והגילוי שיש בקרבו, שזוהי גופא מדרגתו. וכאשר אברהם נתעלה, ונסתלקה עורלתו, נסתלק מעט ההעלם, ונעשה גילוי יתר. כך נתראה עבורו גם החמה, וכל הברואים כולם. שנעשה ההעלם קלוש יותר, כלומר שהנרתיק נעשה זך יותר, ויש גילוי אור, גילוי אלקות. יתר בכל דבר.

זהו עומק הכוונה "הביא מלאכים". אין היחס לפנימיותם, דבזה נשמת ישראל עליונה על נשמת המלאכים. אלא כוונת הדברים, שהביא לפניו אורחים שגופם זך, כדוגמת מלאכים. וכמ"ש חז"ל, שבנ"א גופם מן הארץ, ומלאכים גופם מן השמים. כלומר גוף שמימי, זך יותר, רוחני יותר. וכל זאת, מפני שזוהי גופא מדרגתו של אברהם אבינו, שמעתה, לאחר סילוק הערלה, נעשה גופו זך, רוחני יותר. ולאחר קביעות מדרגה זו באברהם אבינו, נולד יצחק, שיצא מגופו של אברהם, מגוף זך ורוחני. כלומר שהגוף הפך למדרגת גופו של מלאך, ומכח כך נולד גופו של יצחק, גוף של מלאך. וזוהי כוונת רש"י "הביא מלאכים עליו בדמות אנשים". כלומר, שראה אנשים בצורה של מלאכים, ודו"ק מאוד. ומעתה הבן שאנשים שגופם במדרגת אנשים, היו סתירה למדרגתו

"כדי לתת לכל אחד חלק טוב ושווה וכו', שכבוד שלשתן שווה בעיניו". כלומר, שגילהאן כאן את מדרגת הסובב כל עלמין, שבו כל ג' הקוין, ימין שמאל ואמצע, שווים לגמרי. הרי מעשה זה, הוא יציאה מממלא כל עלמין, לסובב כל עלמין.

וזהו עומק דברי הבעה"ט "שלש בהמות היו ובזכות זה ניתן לו בן לקו"ף שנה". כלומר, שע"ג בהמות אלו, קבע מדרגתו בסובב כל עלמין. ולכן זכה לבן בגיל קו"ף שנה, בחינת "פוק", בחינת "ויוצא אותו החוצה", בחינת סובב כל עלמין.

ולכך תחילת מהלך הדברים, היה בצורה של, "והוא ישב פתח האהל כחם היום". "פתח האהל" כלומר, שלא נכנס בתוכו, בחינת ממלא כל עלמין, אלא רק בפתחו, סובב כל עלמין, אשר מאיר דרך פתח לתוך החלל, לממלא כל עלמין.

וזהו עומק דברי רש"י שכתב, "כחם היום", הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים. ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא מלאכים עליו בדמות אנשים". ביאור הדברים: הוציא חמה מנרתיקה, הוא גילוי האור של הסובב כל עלמין, שאין העולם, הממלא כל עלמין, יכול לסובלו.

"והוא יושב פתח האהל כחם היום". (ית, א) וברש"י "הביא מלאכים", וכו'. הענין כל דבר מורכב מעצמות ולבוש, אור וכלי. ולעולם הלבוש, הכלי, יותר עב מן העצמות, מן האור. והנה כאשר יש זיכוך לדבר, הלבוש, הכלי, נעשה זך יותר, ויותר קרוב למדרגת העצמות, האור. ונעשה רוחני, דק יותר.

זהו ביאור דברי רש"י "כחם היום" ופרש"י,

ית"ש בעולם. וכן יצחק ויעקב. אבל לעולם כל מעשה ומעשה, הוא גילוי אלוקתו בעולם בלבד, אלא שהכלי משתנה.

והנה יש ד' מדרגות בכלים, כנגד עולמות אבי"ע. כלי דאצילות, הוא בבחינת "איהו וגרמוהי חד", שהאור מאוחד עם הכלי. וכלי דבריאה, לשון לבר, לחוץ. כלומר, שיש מרחק בין האור לכלי. האור בפנים והכלי בחוץ. ביאור הדברים: שהכלי אינו גילוי גמור לאור, אלא יש מעצור ומניעה בין גילוי הכלי למהות האור. כלי דיצירה, לשון צורה. שהכלי כבר תופס מקום של צורה לעצמו. וכלי דעשיה, שהכלי עשוי וגמור לעצמו, ואינו עומד לגלות את האור.

והנה מכיון שאברהם יצחק ויעקב וכל ז' רועים, היו מעולם האצילות. לכך המדה שלהם, אינה מדה עצמית כלל, אלא כולה כלי לגילוי האור, כי האור והכלי חד נינהו. "זהו יושב פתח האהל". (יה, א). וברש"י, "ישב כתיב בקש לעמוד אל" הקב"ה שב ואני אעמוד. ואתה סימן לבניך, שעתיד אני להתיצב בעדת הדיינים, והן יושבים, שנאמר 'אלקים נצב בעדת אל'" עכ"ל, והוא מחז"ל. ובאמת בחז"ל מצינו כמה אופנים על מה קאי "אלקים נצב בעדת אל", כגון ק"ש, ועוד. מ"מ נקודת הדברים היא, מהלך של "שב ואני אעמוד", "עתיד אני להתיצב וכו' והן יושבים". ביאור הדברים: הנה המעבר בין מצב של יושב למצב של עומד, נקרא קם. והנה המילה קם, היא שורש למילה קומה, תקומה, מקום, ועוד. לגבי הקב"ה איתא 'אין העולם מקומו של הקב"ה, אלא הקב"ה מקומו של עולם'. ומצד בחינת מקום

של אברהם. וזהו שכתב רש"י, "הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים". כלומר, מעתה, שהוציא חמה מנרתיקה, אורחים בגדר בנ"א, הם טירחה לו. ולכך הביא מלאכים, כלומר שמדרגת גופם מלאכים. אלא שכלפי חוץ נראים כאנשים, כי זו מדרגת אברהם אבינו, שאצלו אנשים, זוהי מדרגת מלאכים.

ומש"כ רש"י, 'הוציא חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים', הוא מעין מה שמצינו במשה רע"ה, שכתוב ביה, (שמות לד, ל) "והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו". כלומר, כן הכא, שלא באו לאברהם אבינו, מפני שלא היה להם חיבור עמו. והרי ה"הוציא חמה מנרתיקה", אינו ענין רק לאותו יום, אלא שזוהי קביעות מדרגת אברהם אבינו ע"ה. והרי מה שמנע מן האנשים לבא אל אברהם אבינו, אינו ענין של חום גשמי גרידא. אלא אור פנימי גדול, שלא יכלו לסובלו ולהתחבר עמו. אלא שהחום הגשמי היה כלי לאור הפנימי, והבן.

הנה מדתו של אברהם אבינו ע"ה, היא מדת חסד. ובעיקר, שהיה מכניס אורחים, ודרך כך הכניסם תחת כנפי השכינה, וגילה אלקותו ית' בעולם. ויש להבין נקודה יסודית. כי כל מדה ומדה, כגון אברהם שמדתו חסד, ויצחק שמדתו דין, ויעקב שמדתו רחמים. אין אלו מדות עצמיות לגלות את מדת החסד, הדין, והרחמים. אלא מהות המדות, אינם אלא כלי לגלות את האור השוכן בקרבם, שהוא אלקותו ית"ש. ולכך, אברהם גילה אלוקתו בעולם בפועל ע"י חסד, הכנסת אורחים, ובקש מהם להודות להשי"ת, ועי"כ גילה שמו

והענין, שלכך מתחייב דוקא כפל, דמצינו בפסוק 'ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא והמערה אשר בו וכל עץ אשר בשדה'. והענין שהזכיר זאת הכתוב. דע, דענין החיבור נמצא בחיים שבכחם לחבר המופרדים אבל המת נצב לבדו. אולם 'צדיקים במיתתם קרויים חיים', דגם אז נשאר בהם כח החבור. והוא ענין שרה שגם לאחר המיתה מקום קבורתה נעשה חיבור גמור לכח קדושת המקום. ולכך נקרא המקום 'מערת המכפלה', שנכפלו בזוגות. והמעלה בזה, דגם לאחר מיתה נשאר החבור, והוה זיווג. ולכך גנב שכביכול מפריד בין העוה"ב לעוה"ז שאין הקב"ה רואה, משלם כפל, שהוא החבור. ודע דלאחר שנשתרש כח חיבור זה הלך אברהם לחפש בן זוג ליצחק, והיא רבקה. ורמז לה אליעזר בצמידים לשני לוחות הברית, כמ"ש חז"ל. והענין שהלוחות מחולקים לה' דברות בין אדם למקום, וה' בין אדם לחבירו. והוא כביכול חיבור העוה"ז לעוה"ב. והוא חיבור בין יצחק לרבקה, אות ה' מרבקה וי' מיצחק, שחבר עוה"ז עם עוה"ב. וכל מעלת רבקה שבחינתה שהיתה נפרדת לגמרי, דהוא ענין 'ואיש לא ידעה', ובזה גדול כח החיבור בדבר שנפרד לגמרי. ושמה מעיד בה, רבקה דה' הוא הכח המתחבר כנ"ל, ואותיות רבק הם קבר, שהוא המופרדות. ולכך אמרו בגמ' (ב"ב ע') 'מכר את הבקר לא מכר את הצמד'. שהבקר אותיות קבר, מובדל מן הנצמדות. אולם רבקה נהפכה לבחינת בקר, שהוא החיבור בין יום ללילה, ולכך בשעה שבאה ליצחק נתקנה תפלת מנחה שזמנה בין הערבים, חיבור

עניינה שהקב"ה מקומו של העולם. ומצד בחינת קם, תקומה, עניינה שהקב"ה מקיים את העולם. כבחינת 'ויקם שדה עפרון' (בראשית כג, יז). ופרש"י, "תקומה היתה לו, שיצא מיד הדיוט ליד מלך". נקודת הדברים, שמצב של יושב אין לו התקדמות, משא"כ מצב של עומד, יש לו אפשרות התקדמות של הליכה. ועצם העומד, הוא גופא התקדמות, כבחינת ויקם בשדה עפרון. והנה כתיב 'את האלקים התהלך נח' (בראשית ו, ט). ובאברהם כתיב, "אשר התהלכתי לפניו". כלומר, כח ההילוך, כח ההתקדמות, הוא מכח האלקים, מכח האלקות. כי מצד מעמד האדם עצמו, אין לו (מלבד שאין לו קיום עצמי) התקדמות. וכל כח ההתקדמות, הוא מכח האלקות שבקרבו. זוהי כוונת "עתיד אני להתיצב", ומכח כך משתלשל כח ההתייצבות לבנ"י, כבחינת "התיצבו וראו את ישועת ה'".

עוד זאת יש לידע, שכאשר אדם יושב, ורוצה לעמוד, הכח לעמוד משתלשל מן אדם שנצב כבר במצב של עומד (והוא גופא קבל זאת מכח הקב"ה של "עתיד אני להתיצב"). הרי שכח ההתייצבות כבר נשתלשל לעולם, ומעתה קל להתחבר אליו ולהשיגו. לולי זאת, כגון אילו יהיה האדם יחידי בעולם וכד', הוא צריך לשלשל זאת ישר מן הבורא, ולשם כך נצרכת דבקות חזקה מאוד, והבן.

אמרו בגמ' ב"ק (ע"ט), 'שאלו תלמידיו את ר"י בן זכאי, מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מבגזלן, א"ל זה השווה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השווה וכו', כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה.

יום ולילה.

'יושב פתח האהל'. (יה, א) וברש"י, 'מכאן לדיינים וכו'". והענין, שאדם חציו עליון מלאך, חציו תחתון גוף. וצריך לשעבד תחתון לעליון. ובשעה שיושב חלקו העליון כדרכו, ומבטל ומקפל חציו התחתון. ולכך נקרא יושב לשון שב, בסוד החזרת רע לטוב. ולכך דיינים שעוסקים בעניני ממונות גשמיים, ומכניסים זאת בקדושה יושבים. משא"כ הקב"ה שכולו קדוש, בחינת עומד. ולכך נרמז דוקא בפרשת מילה, שהוא קידוש חלק הגוף של האדם.

'בחס היום', (יה, א) הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה. ענין שדוקא עי"ז ימנע אורחים, והרי הרבה דרכים למקום. הענין. מילה בחינת סלוק הכיסוי, ערלה. וכן הוציא חמה מנרתיקה, בחינת סלוק כיסוי החמה. וכן הענין שנגלה אצל ממרא שנתן לו עצה, עצה בחינת סילוק המסתרים וגילוי הענין ברור, וזו בחינת מילה. ולכך דוקא שם נגלה אליו הקב"ה, בחינת גילוי, וכ"ז היה בפתח האהל, בחינת פתח, בחינת מלכות, גילוי.

ענין שהוציא חמה מנרתיקה. חמה בנרתיקה היא מצמצמת השפעתה לפי יחס המקבלים, וכשיוצאת מנרתיקה היא השפעה למעלה מן המקבלים, והוא רצון להיטיב אפילו יותר מכח המקבלים. וזו בחינת אברהם כאן שחפש אורחים לתת להם אע"פ שאין, ולכך הביא הקב"ה מלאכים שהיא בחינת חסד לא לפי המקבל, כי מלאכים אין צריכים לאוכל של אברהם.

ענין שדוקא כאן נגלה מלאך לרפאות,

ממרא גימ' רפא. 'וירא אליו ה' באלני ממרא'. (יה, א) ענין ממרא, גימ' אפר. וזו הבחינה שאמר אברהם על עצמו 'ואנכי עפר', לפני המילה, עדיין בחינת יש עפר. אולם לאחר המילה בחינת אפר, כנ"ל.

ענין שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה ולא עשה פעולה אחרת למנוע את האורחים. חמה בחינת נותן ללבנה, כידוע. והנה אברהם, חסד, נותן. וכאן היתה פסגת בחינת חסד אברהם, שהיא יציאה מסדר הרגיל, שבהיותו חולה מחפש להיטיב. והיא בחינה של יציאה מנרתיקה.

'וירץ לקראתם וכו', וימהר וכו', ואל הבקר רץ'. (יה, ב) הענין של מהירות זו, דכאן בפרשה זו מוזכרת מידת אברהם חסד. והענין דכ"ז שהיה בו ערלה, היה מעכב, אולם לאחר מילה, אין מעכבים. וזו בחינת מהירות, שאין שום מעכב. ובאמת דבשם אברהם יש אותיות מהר. וזה הענין שצוה את אברהם על המילה, ורק אז הוסיף לו אות ה', ויש בו מהר, שאין ערלה מעכבת. ועוד, אברהם בחינת אור ישר מעילא לתתא, וזה יורד מהר. משא"כ מתתא לעילא, עליה בקושי, באיטיות.

ענין ש'גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה'. קבלת שכינה, בחינת מקבל, והכנסת אורחים הוא בבחינת נותן, וגדול להיות נותן מלהיות מקבל.

'הנהגה שלשה אנשים' (יה, ב). ג' מלאכים כנגד חג"ת. כל בחי' מקבלת מעולם עליון ממנה, מנה"י שבו. אולם כשזוכה מתעלה בעצמו לעולם העליון יותר, וזוכה לבחינת חג"ת. וזו בחינת ג' מלאכים אלו, שאברהם נתעלה לעולם עליון יותר. וזה סוד הכנסת אורחים, שנכנסו ממש בו.

דין מקבל. וכן מים בכדי לנושאם חייבים כלי. ולכך דרך הבאתם דוקא בדין. ולכך מלאך שכל מציאותו שליח, אינו עושה שתי שליחויות, כמו שאשה אסורה לשני אנשים.

רפאל בא לרפאות את אברהם מן המילה, יסוד. רפאל גימ' ש"י ע"ה, בחינת שי עולמות של צדיק, בחינת יסוד, והבן. סדום בא"ת ב"ש חקפ"י, גימ' צדקה, שזה היפך בחינת סדום שלא עשו צדקה. "ואל הבקר רץ אברהם" וגו' (יה, ז). ובגמ' ב"מ (פו, ע"ב) אמרו, 'אמר רב יהודה אמר רב, כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו, עשה הקב"ה לבניו בעצמו. וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח, עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח'.

ביאור הדברים: אברהם אבינו היה מרכבה לשכינה, והאלקות היתה גלויה בקרבו במוחש. ולכך "כל מה שעשה אברהם אבינו למלאכי השרת בעצמו", מעשה זה נעשה עם אלקות, וכביכול נעשה ע"י הקב"ה. והרי מעשה זה פתח הנהגה שכביכול הקב"ה עושה בעצמו. ולכך תמורת זה, "עשה הקב"ה לבניו בעצמו". וזה אינו ענין של זכות בעלמא, אלא שזו פתיחת צורת הנהגה ע"י הבורא ית"ש, כנ"ל. "וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח", הרי מעשה זה נעשה ללא גילוי אלקות, ולכך חשיב שנעשה ע"י בשר ודם. ומשום הכי הפתח של הנהגה שנפתח ע"ז, הוא הנהגה של "עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח". "ואל הבקר רץ אברהם". (יה, ז). ובגמ' ב"מ (פו, ע"א) 'אמר רבי אלעזר, מכאן שצדיקים אומרים מעט, ועושים הרבה. רשעים אומרים הרבה, ואפילו מעט אינם עושים'.

ולכך נראו בדמות אנשים, שנהפכו לחלק מאברהם, שצורתו צורת איש. וז"ס שאמר 'אדני, אל נא תעבור'. כי כל שפע מקבלים דרך מלכות, ושמה 'אדני'. ולכולם קראו אדונים, כמ"ש רש"י, שכולם מושפעים דרך המלכות.

'ויאמר אדוני אם נא'. (יה, ג) וברש"י, 'לגדול שבהם אמר'. נראה לפרש, דחז"ל אמרו שבאו ג' מלאכים, מיכאל גבריאל רפאל. מיכאל קו ימין, בחינת אברהם, בחינת גדול. וז"ש לגדול שבהם, כלומר למיכאל, והבן.

'וקח נא מעט מים'. (יה, ד) וברש"י, 'ע"י שליח'. משא"כ ואקחה, בעצמו. הענין. אמרו בגמ' ב"ק 'ושלח, זה הרגל, שנא' משלחי רגל השור והחמור'. כלומר שרגל בחינת שלח. ולכך כאן שלקחו מים, 'ורחצו רגליהם', היה ע"י שליח. ועוד, מים טבעם שאין עומדים במקום אחד, וזו בחינת שליחות. וכמו שכתבו שם התוס' שגם במים נאמר לשון 'ושלח, שנא' 'ושולח מים ע"פ חוצות'.

על עקידת יצחק אמרו חז"ל, שא"ל הקב"ה לאברהם, עמוד לי בנסיון זה, וזה יהיה גילוי על כל הנסיונות. והענין, עשר נסיונות כנגד י"ס כנודע. ונסיון עשירי כנגד כתר, שכולל הכל. ולכך בזה היה גילוי על הכל.

'וקח נא מעט מים'. (יה, ד) וברש"י, 'ע"י שליח. וצ"ב מדוע באמת עשה זאת ע"י שליח. והענין. מים בחינת חסד, אולם דרך הבאתם ע"י דין, בחינת גבורות גשמים'. ולכך להביאם צריך בחינת דין, ושליח בחינת דין כמ"ש במק"א, שכל שליח מקבל כוחו מן המשלח, בחינת

זמן זה, כנ"ל בחינת שוב. (יה, י) ענין שאמרו המלאכים 'כעת חיה', וזה ענין שיהיה ממש אותו הזמן. דהנה אברהם מדת חסד, יצחק דין. ודוקא לאחר חסד שייך הדין, כנודע. ושורש מעשה חסד דאברהם, נזכר בעובדה דהכא, בהכנסת אורחים. ולכך חל בזמן כח חסד, חג המצות. וכן לדורות ככל מועד. ולכך דוקא בזמן זה שמאיר אור חסד זכה אף הוא מכח מדת החסד לבן.

אברהם נתן למלאכים ג' לשונות. הענין. בחינת לשונות של גאולה, כמו שמצינו ד' לשונות של גאולה במצרים.

נודעה הקושיה, איך מלאך אחד גם ריפא את אברהם וגם הציל את לוט, הרי אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות. רק הענין, אברהם אותיות אבר מה. כלומר, אברהם גימ' רמ"ח, כנגד רמ"ח אברים, וזה אותיות שמו. ובחינת 'מה' גימ' אדם. וכן לוט גימ' אדם. נמצא שריפוי אברהם בחינת מה, והצלת לוט גימ' מה ענינם אחד.

'ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן, ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנת'. (יה, יב-יג) ובגמ' יבמות (סה, ע"ב) אמרו, "דבי רבי ישמעאל תנא, גדול השלום שאף הקב"ה שינה בו. דמעיקרא כתיב, 'ואדוני זקן', ולבסוף כתיב, 'ואני זקנת'. ופרש"י, "שרה אמרה לשון בזוי, וכשגלה הקב"ה הדבר לאברהם, כתיב, 'למה זה צחקה שרה' וגו', 'ואני זקנת', ושינה הדבר מפני השלום".

טעם הדבר שיותר לשנות מפני השלום: ראשית יש לדקדק בדברי הגמ' שכתבה, "הקב"ה שינה בו". כלומר, אין הדבר

ביאור הדברים: עולם הדיבור הוא למעלה מן עולם המעשה. ומצד מבט של עולם המעשה המסתכל על עולם הדיבור, הוא נראה מעט. כדוגמת אדם העומד בארץ, ומסתכל על השמש ירח וכוכבים, שנראים לו קטנים. ולכך "צדיקים אומרים מעט", כלומר הם מדברים דיבור שנמצא בשורשו בעולם הדיבור, ולכך כאן בעשיה, זה נראה דיבור מעט. "ועושים הרבה". כי כאשר זה משתלשל לעשיה, מתגלה גודלו האמתי, ואזי רואים שהוא באמת הרבה. משא"כ הרשעים מדברים דיבור שאינו נמצא בעולם הדיבור, והוא דיבור לפי ההתראות של עולם העשיה, ולכך הוא נראה בצורה של "אומרים הרבה". ומכיון שדיבור זה אינו נמצא בשורש הדיבור, בעולם הדיבור, לכך אינו יכול להשתלשל לעשיה, כי אינו קיים באמת כלל. ולכך "אפילו מעט אינם עושים", כי הוא דבר שאין לו ממשות כלל.

'ואל הבקר רץ אברהם' וגו' (יה, ז). ובבעה"ט, 'כתב ג' תגין על הקו"ף, לומר ששלש בהמות היו. ובזכות זה ניתן לו בן לקו"ף שנה', עכ"ל. ובודאי דבריו צריכים תלמוד, מדוע דוקא על הקו"ף. ומדוע זכה בדוקא בכך לקו"ף שנה.

'איה שרה אשתך, ויאמר הנה באהל'. (יה, ט) אהל בחינת כיסוי. וזו בחינת עקרונה, דביקות בכח נעלם ואינו יוצא לפעל. ולאחר הבשורה נאמר, 'ושרה שמעת פתח האהל'. כלומר שנעשה פתח לאהל, ומעתה יצא מהבכח לבפועל.

'אשוב אליך כעת חיה'. (יה, י) יצחק סוד דין, בחינת אור חוזר. ולכך 'אשוב'. ולכך 'כעת חיה', לשנה הבאה, שיחזור וישוב

ששינוי זה הינו שקר, אין לו היתר לשנות מפני השלום.

הגה"ק ר' פנחס מקוריץ אמר בשם הבעש"ט הק', שכל ההיתר הנ"ל המזוכר בגמ' לשנות במקום הצורך למען השלום, אינו אמור אלא באדם שלא שיקר אף פעם, אולם אדם ששיקר כבר פעם אחת, אין רשאי להשתמש בהיתר זה. ביאור הדברים: אדם שלא שיקר אף פעם, הרי נפשו דבוקה באמת, ולכך הוא רשאי וראוי לו לעלות ולקנות נקודת אמת פנימית ועליונה יותר. ולכך, מותר לו לשנות לצורך השלום, ששינוי זה, היא עבודתו לקנות מדה אמת עליונה יותר. אולם אדם שח"ו כבר נכשל בשקר, הרי כבר נפל מן מדרגת האמת הפשוטה המתראית בעוה"ז, ואם כן, תחילה עליו לקנות את האמת הפשוטה, ורק לאחר מכן לקנות את ה"אמת לאמיתו", קפיצת מדריגה, לקנות ב' מדרגות יחדיו, אינה דרך מיוסדת בעבודת ה', ועל דרך כלל אין האדם רשאי לנהוג בה.

(יה, יב) אברהם צחק על בשורת לידת יצחק, וזו בחינת שחוק של שמחה. ושרה צחקה, וזה צחוק של אי אמון. ולכך נקרא יצחק שנוולד מבחינת צחוק, והבחירה בידו אם לנטות לצחוק של אברהם או של שרה, וזו עבודתו.

'היפלא מה' דבר'. (יה, יד) ובתרגום **'היתכסי'**. ואח"ז אמר, 'וה' אמר המכסה אני מאברהם'. מדה כנגד מדה, שהוא לא צחק כי אחז שאין פלא וכיסוי לפני המקום, ולכך גם ממנו לא נתכסה.

'וישקיפו על פני סדום'. (יה, טז) וברש"י, 'כל השקפה לרעה'. הענין. עין בחינת פירוד, יש שתי עינים וכל אחת רואה דבר אחר,

מוגדר כ"שקר", אלא "שינה". ביאור הדברים: על שעת בריאת העולם כתבו חז"ל, שאמת אמרה אל יברא שכולו שקר, והשליך הקב"ה את האמת ארצה. וצ"ב, סוף כל סוף הרי חותמו של הקב"ה אמת, וכיצד יברא עולם שכל כולו נגד האמת? אלא עומקם של דברים הוא, שיש אמת לפני מן אמת, "אמת לאמיתו". לכל מדריגת אמת, יש אמת פנימית יותר, עד אי"ס מדרגות. שכשם שהוא ית', עצמותו, אי"ס, כן כל מדותיו, ולכך לעולם יש אמת פנימית יותר. כשאמרו חז"ל, 'אמת אמר אל יברא שכולו שקר', כלומר שלפי מדריגה ובחינה של אמת מסוימת, נראה העולם הזה שקר. אולם בפנימיות יותר, בהבחנה יותר פנימית, העולם הזה אמת (כלומר, עצם כך שרצונו ית"ש שיהיה העלם לאמיתת המצאו, זהו גופא מקרי אמת, כי כך רצונו. ואכמ"ל). וזה הכוונה "השליך אמת ארצה", כלומר גילה בחינה עליונה יותר ועמוקה יותר, שלפיה גם מציאות העולמות הם אמת (והוא מעין הבחינה שאמרו "הם הם גבורותיו הם הם נוראותיו").

כשאמרו חז"ל (יבמות שם) "מותר לו לאדם לשנות מפני השלום", וכן אמרו "שהקב"ה שינה", ביאור הדבר, שעל האדם להבין, שיש אמת פנימית יותר מהאמת המתראת על פני השטח. אמת זו, היא אמת פנימית יותר, שאין לה גילוי בעוה"ז, זו מציאות גמורה למעלה מגידרי העוה"ז. (מציאות הקיימת באי"ס). ובכדי לגרום שלום, ולתקן את המחלוקת של העוה"ז, נצרך לגלות פנימיות עמוקה ועליונה יותר. נמצא שאין זה שקר כלל, אלא אמת פנימית עמוקה ועליונה יותר. אדם שקליטת נפשו היא,

ובתו. דכל ענין ערוה שאסור, פרוו חכמי האמת, שהעולם הולך ונפרד. וכל תולדה, פירוד, מתפשט מן השורש. כדוגמת עץ שנוטה לצדדים ולא נכנס בעצמו. ולפ"ז י"ל, שדוד בחינת מלכות, שתכליתו לחבר הנפרדים, להחזירם לאחד, לשורשם, ולכך הוא דוקא יצא מאחדות זו.

'פי עתה ידעתי כי ירא אלקים'. (כב, יב) וברש"י, 'אמר לו אברהם וכו'. ענין שחז"ל הוסיפו שאברהם אמר שלא שאל שאלות והלך בתמימות, עומק הדברים כך הוא. כיון שאברהם היה דבוק באי"ס, ממילא הבין והרגיש שאין שום סתירה, כי אי"ס כולל גם ב' הפכים. ורק בשכל לא הבין איך זה שייך, וזה היה הנסיון לעלות למדריגת דבקות באי"ס. ולכך כתיב 'כי ירא אלקים אתה'. אע"פ שמדת אברהם אהבה, רק הענין שכיון שדבק באי"ס ואין סתירה, ולכך זכה גם לאהבה וגם ליראה אע"פ שסותרים, כי הגיע למדריגה שאין סתירה.

'והנה איל אחר'. (כב, יג) איל, גימ' אם, בחינת בינה, והוא היה חלק מנשמת יצחק ששורשו בבינה.

יצחק נולד מאברהם בהיותו בן מאה. הענין. יחידות שייך למלכות. עשרות לז"א. מאות לחו"ב. ולכך יצחק ששורשו בבינה, נולד כשהתחיל בחינת מאות.

ענין שעונש סדום הפיכה. סדום חטאו במשכב זכור. הענין, שבמקום נקבה יש זכר, והזכר הופך לנוק', והבן מאוד. וכשם שאדם הופך חפץ, האחור נעשה לפנים, כן הפיכת סדום שהנוק' אחור, יהפך לפנים לדוכ'.

ושונה מן האזנים ששתיהן שומעות אותו דבר. ולכך כל פירוד בסוד העין שהוא מקום השבירה, כנודע.

'המכסה אני מאברהם, יצוה את בניו'. (יח, יז) הענין. כשם שאברהם לא נשאר מכוסה אלא יצא בגילוי, שצוה את בניו. כן מדה כנגד מדה הקב"ה לא יכסה עצמו אליו.

מצינו דנתפלל אברהם על הצלת סדום. וצ"ב מדוע לא נתפלל על הצלת מצרים בשעה שנתבשר על 'וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי'. ונראה דכל מה שצדיק מציל אינו אלא א"כ אין הרשעים מתנגדים להיפך. והנה בסדום לא נתנגדו דוקא לקדושה, אלא גם נגד השכל, ולכך שייך להצילם. משא"כ מצרים ששם מ"ט שערי טומאה, והוא נגד קדושה, אין שייך להציל. (יח, כג)

'ואברהם שב למקומו'. (יח, לג) הענין. אברהם מדתו חסד, ולכך התפלל על סדום. אולם כשלא נענה חשב שהוא מפני חסרון תפלה בלב שלם מתוך אהבת הזולת, ולכך שב למקומו, חסד, להעמיק במדתו. ולכך אח"כ נאמר 'ויסע משם אברהם ארצה הנגב'. כלומר שהלך והעמיק במדתו חסד. וזש"כ 'וישב בין קדש ובין שור'. קדש בחינת קדושה, בחינת יעקב. שור בחינת שור, עגל, בחינת דין. וישב במקומו מדת חסד, בין דין לרחמים.

'לכה נשקה את אבינו יין'. (יט, לב) הענין. הם רצו לידבק בלוט אביהם, בחינת חכמה. לוט מ"ה בגימ', והוא אביהם, בחינת חכמה כח - מה. וזאת עשו ע"י יין המשומר כמ"ש חז"ל, שהיא בחינת בינה, וע"י עלו לבחינת חכמה.

(יט, לב) ענין שדוד יצא מערוה של אב

נפש אלוקית לגוי

שאלה: בספר הכרה עצמית (פרק א' בהגהה 34) כתוב שיהודי יש לו כמה חלקים בנפשו שהם גבוהים מהנפש בהמית, ואילו לגוי יש רק נפש בהמית, וגם הנפש הבהמית של גוי אינו רק מעין נפש בהמית של יהודי. וקשה לי, דלמדתי (ואולי המקור הוא האריז"ל או תניא) שגם לגוי יש נפש אלוקית, אלא שזהו מעולם הבריאה ולמטה, אבל יהודי יש לו נפש אלוקית מהאצילות. וא"כ גם לגוי יש נפש אלוקית. וא"כ למה כתוב בהגהה שגוי אין לו נפש אלוקית?

תשובה: לגוי יש נפש בהמית שבתוכה "ניצוצות" מנפש אלוקית, אולם אין לו נפש אלוקית גמורה.

שאלות ותשובות

בנושא:
אומות העולם

הבדל גופני בין יהודי לגוי - א'

שאלה: בעבר הרב כתב לי שלישראל יש אור, קומה, הויה שלמה, ולגוי ניצוצות - חלקים.

א. האם יש הבדל בגוף בין ישראל לגוי? ואם כן, מה הוא? אם זכור לי נכון החת"ס סבר שיש הבדל, אבל על פניו זה נראה שדבר שמועיל לגוף של יהודי כך גם מרפא ומועיל לשל גוי, ואין הבחנה כל כך ברורה.

ב. אם באמת כל המציאות החיצונית היא השתלשלות מהפנימית (או אותו הויה בהתראויות שונות), למה הדבר הזה לא מתראה בגוף? למה זה נראה שגם ליהודי וגם לגוי יש צורה שלמה של גוף, ואין זה נראה שלגוי יש רק "ניצוצות" של גוף? (כמו שליהודי קומה שלמה בנפש ולגוי חלק). גם אם בשאלה הקודמת הרב ציין הבדלים, אך עדיין ההבדלים חייבים להיות מאוד דקים ולא דברים שהופכים את גופו ל"ניצוץ" בשונה מ"אור".

לגופה של שאלה - 'הבדל גופני בין ישראל לעמים'.

א. הרב כתב שיש הבדל בגוף, מהו ההבדל? הרב יכול לציין מספר דוגמאות לחלקים גופניים פיזיים? או שמא זה רק מתבטא בכך שהגוף של היהודי יכול להתכלל באור א"ס, וגוף הגוי לא, ובאמת פיזית זה אותו גוף.

ב. אני זוכר שקראתי בקונטרס של ד' יסודות שלגוי יש "מעין נפש בהמית", והרב כתב בתשובה שזה דמות דימיון של נפש בהמית של ישראל, שדימיון זה שיש דברים דומים ויש דברים שונים לכן זה רק דימיון, אז האם הדימיון מתבטא רק בכך שיש ליהודי וגוי אותה צורת נפש רק שהנפש של היהודי יכולה להתכלל בקדושה (קליפת נוגה) או שמא יש הבדל אחר? אני הבנתי ב"מעין נפש בהמית" של היהודי גם יש קומה שלמה של נפש בהמית, ולגוי חלק כי הוא ניצוץ מהיהודי.

תשובה: א. בחיצוניות אין היכר לעין טבעית. אולם בד' יסודות החומר המרכיבים את הגוף, יש הבדל באיזון הדבר ביניהם. כי ישראל, קו אמצע, מאוזנים יותר, ואוה"ע נוטים לצדדים, ושורש ישמעאל לימין, ועשו לשמאל.

ב. "נוגה" לשון "נהגי", איחור, בחינת אחוריים של ההארה, רשימו, מה שנשאר לאחר שנסתלק האור. לעומת כך, אצל גוי, הוא בבחינת תוצא הארץ נפש, יוצאת נפשו מחומר חשוך, ובהכרח שיש בו ניצוץ מן האור.

ג. אם כל הבריאה היא אותה תבנית, אז אני מניח שגם אותה תבנית שנמצאת ביהודי נמצאת בגוי - רק בהעלם, האם גוי יכול להגיע לאותה מדרגת אור שקיימת בו בהעלם גם בלי להתגייר? תשובה: א. כן. עיין תניא בתחילתו. של ישראל מקליפת נוגה, ושל אוה"ע מג' קליפות טמאות.

ב. ניצוצות של צורת אדם בהתראות של חלקים בפועל, זהו בבעל חי, צומם, ודומם, שהם חלקי צורת אדם. לעומת כך אוה"ע הם דמות צורת "נפשו הבהמית של ישראל", ולכך יש להם צורת אדם, אולם צורת נפש בהמית של ישראל. וזהו ישראל ואוה"ע, יעקב ועשו, עשו, אדום, ולשון מדמה, דמות של ישראל.

ג. לא. זהו כיסוי שלא ניתן לבקיעה אלא ע"י גרות.

הבדל גופני בין יהודי לגוי - ב'

שאלה: בתחילה אני רק רוצה להגיד שאין ממש מילים שיכולות לבטא את המסירות של הרב בתשובות שלי ושל אחרים.

רואים ששולחים לרב הרבה שאלות והרב באמת מוסר נפש לקרוא ולענות על כולם כל אחד לפי ערכו.

אני אישית שואל מספר שאלות והתדירות שאני מקבל את התשובות וק"ו התשובות מדהימות ממש, אז קודם המון המון תודה!

תשובה:

יש תהליך שנחקק מתחילה על כל אחד ואחד לעבור, ואינו תלוי בבחירתו, והוא שורשי הנשמות שצירופם תלוי בחלקי מ"ה וב"ן דעתיק, חלקי השבירה וחלקי התיקון השייכים לכל נפש ונפש.

בנוסף לכך יש חלק שתלוי בבחירתו. ועל חלק זה נאמר מה ה' אלקיך שואל מעמך, כפי כוחותיו.

הבנה בכל מקרה מה הקב"ה רוצה

שאלה: מכיון שהכל בהשגחה פרטית, לפעמים לא מובן מה המסר מהקב"ה באותו מקרה, לדוגמא, אדם יכול לראות פתאום אדם שמכיר מהעבר, ומנסה לחשוב מה נפקא מינה שראה אותו ולא מבין, מה ההסבר לכך?

תשובה: כבר אמר החזו"א, שאנו איננו במדרגה להבין כל השגחה פרטית של הקב"ה, ברוב הפעמים זה נעלם ובלתי מובן, ומעט מובן, ויש להתעסק בחלק המובן.

בירור בענין עשיית חסד עם גוי

שאלה: מצינו בספר החינוך (מצוה תקע"ג) בדין ריבית, שמצוה להלוות בריבית לגוי כדעת הרמב"ם, משום שאין ראוי לעשות חסד עם גוי. וכיו"ב מצינו ברשי (סנהדרין עו ע"ב) שאין להחזיר אבידה לגוי משום "למען ספות הרוה את הצמאה", שמראה שעושה חסד לא משום שה' ציוה. ברצוני

מה ה' שואל מעמך

שאלה: הרב ענה לי שדורשים מאדם לפי כוחותיו, וזה עניין מה ה' שואל מעמך.

אבל קשה לי עם זה, שהרי יש בסיס של תורה ומצוות לישראל, ושבע מצוות לגויים.

בסיס זה, כל נפש מחוייבת בו, וכן עבודת המידות בסיסית. ונראה שהרבה נפשות רחוקות, וגם באלה שעובדות יש המון העלם.

חוץ מזה, וכי נהג מונית שלא הספיק ללמוד תורה כי היה עסוק כל היום, או אדם שחי בסביבה שהעבירות הפכו לממש מקרה שדבוק בעצם ולא הצליח עד סוף ימיו להגאל מהם, או אדם באמת ישר שקיים מצוות אבל חי חיי חומר והיה קשור לחומר, בסוף כל אלה שיעלו לעולם העליון הנפש שלהם תצטרך ניקיון מעבירות, מחיזו דהאי עלמא וכו', עם כל העמל שהיה להם בחיים עדיין הם פשוט לא מותאמים למציאות שם. וזה לא שתהיה להם ברירה, זאת המציאות והם הרי יצטרכו לעבור את התהליך הזה לא משנה כמה עמל וכוונות טובות היו להם.

נראה שגם פרטית וגם כללית אלו לא דברים שהם בבחינת מה ה' אלוקיך שואל מעמך.

מחילה אם השאלה היא ממקום של חשבונות אבל באמת אשמח לתשובה.

לשאל שני שאלות בעניין זה:

שבמקום קידוש ה', שרי.

א. מה טעמו הפשוט והעמוק של הדבר, מדוע אין לעשות חסד עם גוי? מדוע לא לגלות טוב כלפי כל הנבראים?

מדוע התורה מתחילה עם אל"ף לגוים ועם ביי"ת ליהודים

שאלה: מה ההבדל שהתורה לעם ישראל מתחילה עם ביי"ת, והתורה אצל הגוים מתחילה עם אל"ף? כפי שהובא בליקוטי שיחות (חלק טז, בראשית) התורה אצל הגוים מתחילה עם אל"ף, כמו שכתוב במגילה (ט' א') שכתבו הזקנים לתלמי המלך "אלקים ברא בראשית".

ב. מה הגדר ההלכתי של המצוה? לדוגמא - האם אין לחפש ליזום איתו חסד חנינם או שבכלל אין לנו לעשות חסד עם אנשים שאינם בני ברית גם אם הם מבקשים? ובאמת שברש"י נראה שאינו ממש איסור. אך ברא"ש (כתובות סוף פ"א) נראה שהוא איסור ממש, שהצריך לדין רוב כדי להחזיר אבידה לגוי להתיר איסור למען "ספות הרוה את נצמאה". וצ"ע בכל זה.

תשובה: ישראל קשורים לקב"ה "בעצם" ולכך הם ב' - שני. וא' - זהו הקב"ה. אל"ף - פלא.

תשובה: א. כי שורש אוה"ע בקו השמאל, קו הדין. והטעם כפשוטו שלא יתקרבו אליהם. ועיין חכמת אדם (כלל פ"ז). ומצודת דוד לרדב"ז (צ"ח).

לעומת כך אצל אוה"ע שורש הויתם אינו בגילוי של הקב"ה, אלא קשר במקרה, ולכך נראה להם שהם בהתחלה, הם הא'. ואצלם אלף לשון אאלפך חכמה, זהו ההתחלה.

ב. כתב הרמב"ם (זכיה ומתנה, פ"ג, הי"א) אסור לישראל ליתן לעכו"ם מתנת חנם. וכתב המגיד משנה על אתר, מפורש סוף פרק בתרא דע"ז. ועיין יו"ד (קנא, סעיף יא-יד). וכתב השו"ע (שם, סעיף יב) מותר לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ולקבור מתיהם ולהספידן ולנחם אבליהם משום דרכי שלום. ועיין ע"ז (כ, ע"א).

עומק מהות עם ישראל לעומת הגוים

שאלה: א. אני רוצה להבין לעומק את מהות עם ישראל.

ועיין עוד בן יהודע (סנהדרין, עו, ע"ב) שהביא מירושלמי שחכמים השיבו אבידה לעכו"ם, וכתב שם דכל היכא שאין בזה איבוד זמן וגם ליכא טורח הגוף וחסרון כיס, שרי להשיב מפני קידוש השם. וכן כתבו בפוסקים,

אני שומע וקורא בשיעורים ובספרים המון פעמים את מה שכתוב בזהר 'קוב"ה ואורייתא וישראל חד', אני מבין שזהו דבר מאוד יסודי, אך לא הבנתי אותו לגמרי. אני מבין שזה דברים גבוהים ורחבים אבל אם הרב יוכל לבאר דבר זה, ראשית שאבין בהשכלה.

חילוק בין הכרת ה' של גוי להכרת ה' של ישראל?

ג. הרב מבאר בדרשה על סוכות שלעת"ל על אף שתהי' השתוות בכל העולם, מ"מ ישראל יהיו חשובים יותר לרבש"ע מהגויים, וזהו הגילוי של שמיני עצרת שהוא תפיסת ה"שמיני" שהוא תפיסה דלעתיד לבוא, שיש יחוד בין ישראל לרבש"ע, משא"כ לגויים שלא יהי' היחוד הזה ביניהם לרבש"ע. וקשה לי, דהא אור דלעת"ל הוא חזרה לאור של קודם החטא, וכתב הלשם שקודם חטא אדה"ר היה הכל שווה ולא היה חילוק בין גוים לישראל, וכל חילוק בין ישראל לגוים נעשה רק מכח הפירוד ע"י החטא, וא"כ לעתיד שהכל יחזור למצב הראשוני שבו לא היה חילוק בין ישראל לגויים, למה אז כלל ישראל יהיו חשובים יותר להרבש"ע מהגויים.

תשובה:

א. נתבאר בתשובות בספר שאל לבני ישראל כללות יש ואין, לעומת עכו"ם. ישראל יכול לחוש את הקב"ה מתגלה בכל פרט ופרט, וגם גילוי פשוט. יחודא עילאה ותתאה יחדיו.

ב. כן.

ג. כולם היו כלולים באדה"ר, אולם גם בו היה מדרגת ראש, לב, ועקביים, וכו'.

בספר בלבבי חלק ב', כתוב שלאומות העולם יכול להיות רק אמונה בשכל ולא בלב בחוש, ורק לישראל יכול להיות כי הם חלק אלוק ממעל, האם הרב יכול לבאר כוונת חלק אלוק ממעל?

ב. ומה הם בעצם אומות העולם, הרי בספר בראשית כתוב פסוק אחד "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", מאן דנפח מדילה נפח ובאדם היו כלולות גם נשמות הגויים, אז מדוע הם לא חלק אלוק ממעל, ומה הם בעצם כן?

תשובה: א. 'קוב"ה וישראל חד', אינו מדובר על "הויתו", אלא על "גילוי". אורייתא וישראל, כל הויתם אינו אלא גילוי הויתו ית"ש. ולכך נקראים חד, חד עם הגילוי.

ב. כנ"ל, חלק מהגילוי.

באדם יש ראש, לב, רגליים, ועוד. ישראל - לי-ראש, אותם אותיות, כנודע. הם הראש, אוה"ע שייכים לגוף. ויפח באפיו, נפח בראש, ומשם מתפשט לשאר איברים.

קרבת ה' של גויים לעומת ישראל

שאלה: א. מה החילוק בין הרגשת קרבת ה' של גוי לקרבת ה' של ישראל? הן ישראל והן גוי יכולים לחוש את האור א"ס, תפיסה אחדותית, ואיך שהכל אחד, בלבם.

ב. לעת"ל שכל העולם יגיעו להכרת ה' ודביקת בה' בשלימות, האם יהיה

האם לעלות לארץ ישראל בעת הזו

שאלה:

בתקופה זו ישנה כרגע עלייה של יותר מ-400% בתקריות אנטישמיות ברחבי ארה"ב. וכעת, אנשים רבים מארה"ב שואלים, האם זה הזמן לעבור לארץ ישראל? האם יש לרוב מה לומר יותר ממה שהרב כבר כתב בעבר?"

תשובה:

נתבאר כבר ש"המושכל ראשון" של כל יהודי צריך שיהא לגור בארץ ישראל. אולם "המושכל שני" נצרך בדיקה בכל הפרטים, כגון באופן שצריכים לו רבים בחו"ל, וכן אופן גידולי הילדים והמוסדות עבורם. וכן ביטחון לעומת השתדלות בפרנסה. ומי שיזכה למסור נפשו על הדבר, אשריו.

ובודאי בעת זו שהקב"ה מזעזע את עולמו ומעתיקו ממצב למצב ללא הרף, ראוי לכל יהודי לשוב ולשקול מחדש את העלייה לארץ ישראל. מן הדין אין לחוש כלל

א וזה לשון התשובה שנכתבה בעבר (שו"ת שאל לבי, שאלה תקנ"ט. ועיין עוד שם בשאלה תקס"ד):

שאלה: עם עלייתה של האנטישמיות ברחבי העולם ופיגועים, ואנטישמיות עכשווית בממשל האמריקאי, איך אפשר לדעת אם בורא העולם שולח מסר לעם היהודי מחוץ לישראל לעבור לארץ ישראל? איך ידעו היהודים בגולה מתי הגיע הזמן לעבור לישראל?

הנסיבות שונות עכשיו מכפיו שהיו לפני המלחמה, אך כיצד יש לראות את האנטישמיות הגוברת, ואיך ה' שופט את מי שכאשר הגיע הזמן לעזוב את הארץ עדיין מתגוררים בחו"ל בלי לעבור לארץ ישראל - כולנו שמענו סיפורים על אלה שיכולים היו לעזוב את אירופה לפני המלחמה וחיכו זמן רב מדי.

תשובה: המצב הפשוט (מלבד נידון מצות ישוב א"י, גדרה וזמנה) שנפש ישראל חושקת להיות בפלטרין של מלך, לחיות בקרבתו. ולכך פשוט בכל עת ובכל שעה ש"המושכל ראשון" הוא לגור בארץ ישראל.

אולם במושכל שני ישנם סיבות נוספות. כגון צדיקים שפחדו להיות בקדושה זו בבחינת קרבת הארון שמכלה את נושאייו. או מפני השפעה לצאן מרעיתם, ושאר זיכוי הרבים. או אצל שאר בני אדם מפני תלותם בהשתדלות לצורך פרנסתם לפי מדרגתם, וכן חינוך הבנים ובנות, כל אחד לפי ענינו. ופעמים לצורך קיום כבוד אב ואם, ופעמים צורך חברתי-קהילתי, שאדם מרגיש שחיותו במידה רבה תלויה בחברה-קהילה. ועוד ועוד כיוצא בזה.

המאורעות האחרונים הם בת קול לעורר את ה"מושכל ראשון", שיהא תקיף וחזק מאוד. ואח"כ לשוב ולשקול במושכל שני עוד פעם בישוב דעת ובקשת אמת אצל כל יחיד ויחיד מה ראוי לו לעשות למעשה.

לסכנת המלחמה, והבוטח בה' חסד יסובבנו. ובפרט שבחו"ל הופך להיות לאט לאט יותר מסוכן.

עלייה זו צריך שתהא ממקום נקי וטהור, לעלות לארץ ישראל הקדושה, ללא כל חיבור לשלטון וכל ענפיו. כי בחו"ל חלק גדול מן העבודה לא להתחבר לעכו"ם, אולם בארץ ישראל עיקר העבודה לא להתחבר לערב רב.

ובשעה זו, שעת מלחמה, נעשה שלטון הערב רב מחד חלש יותר, כי רבים ראו כיצד אי אפשר לסמוך על כוחם וחילם, ורק הוא ית"ש שומר ישראל, ורבים רבים אף שאינם שומרי תורה ומצוות, נחלשה אמונתם מאוד בשלטון מפני כך. וזהו חלק מן הביורור הזך. ובכל השנה האחרונה כח השלטון נחלש ומתפורר, ולכך עתה הם קוראים לכך "מלחמת התקומה", עפ"ל. וכבר לפני חמש שנים, ע' שנים אחר קום מדינתם, החלו מלחמת אחים זה בזה, ונתחזק בפרט בשנה האחרונה, עד כדי הירוס מוחלט. וכבר הגיד כן החזו"א, שמדינה זו עתידה להתקיים כשבעים שנה, ועתה הם מנסים להקימה מחדש כאילו מתוך אחדות, אולם כבר עתה האחדות שהחזיקה לזמן מועטת, הולכת ונחלשת ומתפוררת.

אולם מאידך, להיפך, חלק מן הנקראים חרדים, דבקים יותר ויותר בערב רב, כי חושבים שעתה הוא "מצוה" להצטרף עמהם להגן על יושבי ארץ הקודש, וחלקם (כאלפים) ניסו להצטרף לצבאם וללחום יחד עמם, ויותר מאלף כבר נכנסו בפועל להיות חלק מן הצבא. וחלקם החלו לומר תפלה בבית הכנסת לשלומם, וחלקם שולחים להם כספים של צדקה, או אוכל ושאר מיני מתיקה וכל צרכיהם. וכן מצמידים לכל בחור או אברך שם של חייל שילמד ויתפלל עבורו. ואף שראוי להתפלל על כל יהודי, זהו גופא שורש הערב רב, תערובת, שמחד זהו הצלת יהודים - יהודי, אולם מאידך נקשר מעשית ונפשית לכח הערב רב, שהרי כל צבאם בנוי על עקירת הדת, ולכך קוראים לו "כור היתוך", להשוות את כל החברה, ובמוצהר דעתם על ידי זה לחלן את החרדים, והדברים ידועים לכל מי שמכיר מעט את הדבר. ועל ידי זה נתחזק הקשר עם הערב רב מאוד מאוד. וזהו בירור נוסף שנעשה בצד הקלקול רח"ל, שלובשי "שמונה בגדים" נעשים שותפים בפועל "ובלב" לערב רב, ונראה להם מצוה גדולה. ויש עוד פרטים רבים של תערובת עם הערב רב, וידוע לבקי בפרטים.

ולכך נצרך לעלות לארץ ישראל בקדושה וטהרה, ללא כל עירוב כלל עם השלטון, אלא רק להיות בביתו של מלך, וכאן, יש שמירה גמורה, "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה", והיינו השגחה פרטית לשלמות תיקון כל אחד מישראל, שכל אחד יגיע לתכלית תיקונו באופן הראוי לו. ומצד האדם נצרך לעבוד לפני ה' בארצו, בטהרה ובקדושה בתמימות ואמונה, ובעסק התורה כפי כוחו.

ט"ז דוד היה נזהר שלא לישן שיתין נשמין (פירוש ששים נשימות) כדי שלא יטעום טעם מיתה. הג"ה: ובגמרא פרק הישן משמע דדוקא ביום היה נזהר.

בירור הלכה - סעיף ט"ז

והנה בטעם הדבר מצינו כמה טעמים.

א. אמרו (סוכה, כו, ע"ב) אמר רב, אסור לאדם לישן ביום יותר משינת הסוס, וכמה שינת הסוס, שיתין נשמין. וכתב רש"י שם (ד"ה לישן ביום) וז"ל, מפני ביטול תורה, עכ"ל. וכתב במרומי שדה (שם) וז"ל, י"ל דמימרא דרב אינו אלא לת"ח ומשום ביטול תורה, אבל כל אדם שרי לישן גם יותר, עכ"ל. ולפ"ז פשוט שלאשה מותר לישן יותר, שהרי פטורה מת"ת (ובמאירי שם כתב וז"ל, אין ראוי לאדם לקבוע שינה ביום אלא שישן עראי ויתחזק "באומנותו או בתורתו" לפי מה שהוא, עכ"ל. הרי שזה לאו דוקא משום ביטול תורה, ודו"ק, ויבואר להלן). וכן אם בין כך לומד מספר שעות ביממה, אלא שיכול לישון ביום או בלילה, נמצא שאין כאן ביטול תורה. וא"כ לכאורה מותר לישון ביום באופן זה. ועיין בבנין עולם (סימן א', והובא בשערי תשובה, רל"א, אות א') שדן שכיון שעתה יכול ללמוד אסור לבטלו על מנת ללמוד לאחר זמן. אולם באופן שהיה ניעור כבר בלילה, הרי שעשה להיפך, שכבר הקדים הלימוד לשינה, והשתא מותר לישון. עיי"ש. ועיין פתח הדביר (או"ח, ח"ב, סימן רל"א). וכן באופן שבלילה לומד טוב יותר. וכן באופן שאם ישן עתה ילמד ביום עצמו טוב יותר, שרי, שאם לא ישן הוה ביטול

שולחן ערוך

אורח חיים

עם פירוש בלבבי משכן אבנה

בירור הלכה

הלכה פסוקה

פירוש על דרך הסוד

דיני נטילת ידים - סימן ד'

ג. דעת השו"ע שכתב, כדי שלא יטעום טעם מיתה. ומקורו בזוה"ק (ויגש, רז, ע"א) כמו שהביא בדבריו בב"י, וז"ל, הזוה"ק, רזיא דמילתא דהא דוד מלכא חי וקים לעלם ולעלמי עלמין, ודוד מלכא הוה נטיר כל יומי דלא יטעום טעם מיתה, בגין דשינתא חד משייתין דמיתה איהי, ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי לא הוה נאים אלא שתין נשמי, דעד שיתין נשמי חסר חד איהו חי, מתמן והלאה טעים בר נש טעמא דמותא ושליט ביה סטרא דרוחא מסאבא, ודא הוה נטיר דוד מלכא דלא יטעום טעמא דמותא, עיי"ש.

הלכה פסוקה - סעיף ט"ז

יקבע האדם זמן תלמודו לפי הראוי לו ללימוד, ועדיף אם אפשר לו לא לישון ביום ברציפות יותר משלוש שעות. אולם בשבת ראוי לישון ביום מדין עונג שבת.

פירוש על דרך הסוד - סעיף ט"ז

ישן הנה הראשון שיסן ציוס הוא אדה"ר, בשעה שציעית של היום, כמ"ש (סנהדרין, למ, ע"ג) שציעית נזדווגה לו חוה, וכמ"ש ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מללעותיו וגו' ויציתה אל האדם. ואמרו (מד"ר, יז, ד) ר' יהושע דסקנין צסס ר' לוי אמר, תחלת מפלה שינה, דמן ליה ולא לעי צאוריתא ולא עמיד עמידתא. והוא כדברי המאירי שהזכירו שציוס ניתן "לפעולה". וכאשר ישן זהו תחלת הנפילה.

תורה באיכות. ויש לדון לשיטת רש"י אם מותר כל היום יחדיו לישון סה"כ שיתין נשמי, או שמותר כן בכל פעם ופעם. ויותר מזה חיישינן שימשך יותר בשינה והוה ביטול תורה, או שיותר מכך מוגדר כניתוק מהתורה, שהרי מטעם כך יש שס"ל שחייב לברך עתה ברכות התורה, ולכך חשיב ביטול תורה, ודו"ק.

ב. כתב בשבילי אמונה (הנתיב החמישי, הנהגת השינה) וז"ל, והשינה ביום מזקת, כי היא סבה להוליד חלאים הרעים בגוף, וירפה העצבים ויוריש הטחול והמורסוס ויחליש תאות האכילה, ויביא הטבע לידי עצלה, ומי שהרגיל בה אין ראוי להרחיקו פתאום בלא מדרגה. אמנם השינה הטבעי הוא שינת הלילה, שבה ינוחו החושים וירטב הגוף ויגדל חמימותו, ויחזקו כוחותיו לעשות פעולותיהם כראוי. ומה גם היא מועילה לזקנים כי ישמור בהם הלחות, עכ"ל. והנה כתב הרמב"ם (הלכות דעות, פ"ד, ה"ה) וז"ל, ולא ישן ביום, עכ"ל. ומדכתב כן בהלכות דעות ולא בהלכות ת"ת, יותר נראה שאינו מדין ביטול ת"ת, אלא כדברי השבילי אמונה. ועיין בן איש חי (וישלה, אות א'). ולפ"ז מבואר שיטת המאירי, שהוא מפני חולשת הגוף כאשר ישן ביום. ובדקות יום לא ניתן לשינה, אלא הלילה, כמ"ש לא איברי לילה אלא לשינתא.

ולא ידענו איפה נמצא זה הירושלמי. ולהיפך בשבת ראוי לישון ציוס מדין עונג שבת, כמ"ש בשער המצות (ואסתחן) וז"ל, ציוס השבת אפילו לנדיקים השינה טובה ציוס, עכ"ל. וצילל שימורים הוא להיפך, שיש להיות ער צלילה, והתינוקות ישנים ציוס, קודם הלילה, כמ"ש צפוסקים (וכן נהגו צליל הושענא רבה, וצילל שצועות).

וטעם נוסף מדוע לא לישון ציוס, כתב בשער המצות הנ"ל, וז"ל, השינה שציוס רעה אל הנדיקים וטובה אל הרשעים, וכמ"ש (סנהדרין, פ"ח) שינה לרשעים, הנאה להם והנאה לעולם. כי הגה הנדיק ע"י מעשיו הטובים שעושה אפשר שכאשר ישן צלילה ואח"כ צהקילו משנתו, כאשר תוזרת נפשו צו, היא ממשכת ומציאה עתה איזה נשמה של איזה נדיק קדמון ומתעצרת צו צקוד העיצור, ושתייהן נכנסות בגוף, והיא צאה כדי לסייעו במצות, כמ"ש בצצות דר' ניתן ומדרש הנעלם על צא ליטהר מקייעין אותו, ר' נתן אומר נשמות הנדיקים מקייעין אותו, והצן זה. וכאשר חוזר לישון ציוס, אפשר שתחזור ותפרד ממנו אותה הנשמה שצאה לסייעו. כי צלילה שהפקיד נשמתו ציד המלכות העליונה מתחדשת שם ומזדככת ונשלמת, ואז מתעצרת צה נשמת הנדיק ההוא, אבל שינת היום אין הנשמה מוצאה מקום מנוחה ופקדון עגמה צו כדרך הלילה שאומרים צידך אפקיד רוחי וכו', ולכן מצצדת כל הריווח שהריוחה צלילה צשינת היום, עי"ש.

וכתב צספר הפליאה (ד"ה ויפל ה') וז"ל, ויפל ה' תרדמה וגו', צא וראה צני כמה היה אוהב הת"ת להיות גוף אחד עם השכינה וכו', עכ"ל. והרי שהנפילה היא של הת"ת, ונקראת ת"ת צלשון רמו ר"ת תלמוד תורה. וזהו ציטול תורה לצורך נשיאת אשה. וכל מהות השינה הוא הסתלקות המוחין, וזהו עומק ההגדרה ששינה הוא ציטול תורה. וזאת מלצד כפשוטו, שצשעה שישן אינו לומד, אח"כ זוכה ללמוד צזמן השינה. ולכך עיקר ציטול תורה ע"י השינה הוא ציוס כי אז יש מוחין ומסתלקין ע"י השינה. אולם צחצי לילה ראשון אין זה ציטול תורה, כי אז צין כך יש סילוק המוחין מו"א, והצן. ועיין שער הכוונות (דרושי תפלה ערבית, דרוש צ'). ולכן ישן דוד המלך צזמן זה (צרכות, ג, ע"צ).

וצדצרי הצ"י צשם הזוה"ק מצואר שהוא מפני רוח טומאה. והנה אמרו (צ"ר, יז, ו) ויקח אחת מללעותיו וכו', א"ר חנינא צריה דר' אידי, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב סמ"ך, כיון שנצרת (הנקצה), נצרא שטן עמה. והרי שצשינה זו נצרא שטן, שהוא מלאך המות, שעל ידו מתעוררת רוח טומאת מיתה. וכמ"ש (שם, שם, ח) ומפני מה הם מהלכות אלל המת תחלה, א"ל על שגרמו מיתה לעולם, לפיכך הן מהלכות אלל המת תחלה.

ומעשה אדה"ר היה צר"ה, ולכך אז צפרטו אמרו צירושלמי, האי מאן דדמיך צריש שתא, דמיך מזליה. עיין או"ת, סימן תקפ"ג צסופו. ועיין ערוך השולחן (שם).

דע את תורתך

פרק ב' - עמל ותענוג בתורה

אור וכלי בלימוד התורה - ליגמר וליסבר

לשון חז"ל ידוע מאד: אין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ, ובמקום שלבו חפץ. יש מה שלבו חפץ, ויש מקום שלבו חפץ. ויש בזה כמה וכמה פנים.

נתבאר כאן בדברי חז"ל, שהלימוד התורה של האדם לא מתגלה רק באופן של 'שכל' ו'מוח'. בהבנה החיצונית, כיון שהתורה היא 'חכמה', החיבור הפשוט של האדם לתורה מגיע מה'שכל' בלבד. אך כאן לימדונו חז"ל, שאין אדם לומד אלא מה ש'לבו' חפץ. ואם כן, צירוף האדם לתורה לא מגיע מ'שכל' לבד, אלא מ'שכל ולב' יחדיו.

כאשר האדם אינו לומד במה שלבו חפץ ובמקום שלבו חפץ, בודאי שיש על זה 'שם' לימוד התורה, אבל, חסר כאן בחיבור לתורה.

לפי"ז להבין ברור. יסוד מוסד הוא, שכל הבריאה כולה בנויה באופן של 'כלי' ו'אור'. ויסוד זה, נוגע מאוד לסוגיית תלמוד תורה. בלימוד, יש 'ליגמר, והדר ליסבר', קודם 'לגמור' את הדבר, ללמודו ולשננו, ולאחר מכן 'ליסבר', הוא 'סובר' את הדבר. ה'כלי', זהו ה'ליגמר', וה'אור', זהו ה'ליסבר'.

ביחס לבנין הכלים שבאדם, כמו שנתחדד בפרק הקודם, האדם אינו יכול ללמוד 'רק' מה שלבו חפץ ובמקום שלבו חפץ. החלק של עמל ויגיעה בידיעות בתורה, בתחילת דרכו של

עבודה

דע את תורתך

פרק ב' - עמל ותענוג בתורה

בלבביפדיה עבודת ה'
ארשת

שנים לומדים אותו דברי אביי ורבא, ואת אותו דברי הרשב"א והריטב"א, אבל בדקות כל אחד מבין בדרך אחרת מזולתו ב"ליסבר" שבו - על אף שנראה שהם לומדים את אותו דבר. לפעמים זה יותר גלוי, ופעמים פחות גלוי, אבל לא כל אחד מבין את אותו דבר באותה הבנה.

עמל ולאחריו תענוג

כלפי ה'ליגמר', שזהו כלים בלי אור, זוהי צורת הלימוד - 'ליגמר והדר ליסבר'. בתחילה צריך את הכלים, בלי אור, ורק לאחר מכן בונים את ה'אור'.

מצד כך, על חלק ה'ליגמר' נאמר, שצריך לקבל עול תורה כשור לעול וכחמור למשא, ממית עצמו באהלה של תורה. מציאות היגיעה בכלים של תורה לא נתלה בפרטיות, ומחמת שזה לא כלים פרטיים, אין כאן עדיין אור בשלימות. ומצד כך, לבו חפץ נאמר בעיקר על הליסבר, ולא על הליגמר. ודאי שגם בליגמר יש לבו חפץ, אבל עיקר "לבו חפץ" נאמר על הליסבר.

א"כ, יש שני חלקים יסודיים בנפש כשהאדם לומד תורה ומתדבק בה. החלק הראשון, החלק של יגיעה ועמל, והחלק השני - החלק של חיבור ותענוג. הכלים, זהו היגיעה והעמל בתורה ברוחב של ידיעות התורה, והם פנים אחד של צירוף

האדם, צריך לעשותו אף אם אינו חפץ בו. ובדקות, גם זה מתחלק לשני חלקים. התורה ניתנה לששים רבוא נשמות ישראל במתן תורה. יש חלק ששייך לפרט, ויש חלק ששייך לכלל. 'כללות התורה', שייך ל'כל ישראל'. במתן תורה כולם ענו יחדיו "נעשה ונשמע", זו הייתה קבלת התורה לכל הכלל. אך מדין כל יחיד ויחיד, יש את חלקו שלו בתורה, 'ותן חלקנו בתורתך', ועל חלק זה נאמר 'ליסבר'. אמנם בודאי יש בנ"א ששורשם ב'ליגמר' ברוחב גדול של כלים בידיעות בתורה, ויש בנ"א ששורשם ב'ליגמר' ברוחב יותר קטן של כלים בידיעת התורה, אבל בחלק של ה'ליגמר', שניהם לומדים את אותו פסוק, את אותה משנה, את אותו עמוד גמרא. מאידך, בחלק של ה'ליסבר', שם אין כל הדעות שוות, ואין דעה אחת לכולם. ולכן, חלקו של כל אדם השלם בתורה, נאמר ב"ליסבר", ולא ב"ליגמר".

ב'ליגמר', האדם לומד לא מה שהוא להדיא חלקו הפרטי. כמובן שיכול להיות שעדיין אין לו את כל הרוחב של כלים כמו הרוחב של זולתו, וא"כ גם ב"ליגמר" יש את חלקו שלו, אבל עיקר חלקו שלו בתורה לא ביחוד על חלק הליגמר - כי זה אותו דף. יש לו את רוחב הכלים שלו, וזהו חלקו שלו בליגמר. אבל בחלק ה"ליסבר", שם ביחוד יש את חלקו הפרטי בתורה, ששם אין דעה אחת שווה לכולם.

צירוף שלם לתורה. עמל בתורה בלי תענוג בתורה - אין זה נקרא "תורת חיים", אבל מאידך, תענוג בתורה בלי עמל בתורה - אינו תורה. צריך את השני חלקים. אבל האיזון בין החלקים הללו משתנה מנפש לנפש.

תחילת דרכו של אדם בלימוד התורה - עמל, לא תענוג

ודאי שכל אחד על דרך כלל בתחילת דרכו בעסק התורה, כמו שבבריאת האדם יש לו גוף ולאט לאט מתגלית נשמתו, וככל שהוא מתגדל, היחסיות שלו אל הגוף פחותה. גם ביחס לעסק התורה, הצירוף של האדם לתורה מתחיל ממדרגת גוף, מצד הפנים של ה"ליגמר", מצד סדר הדברים של עמל ויגיעה.

נכון הדבר שיש כאן נקודה מסוימת של התחלת גילוי של אור של תענוג, אבל היסוד בתחילת דרכו של האדם בלימוד התורה צריך להיות נבנה כולו על עמל^א.

א יש שני סוגי כוחות באדם: כח הגוף וכח הנשמה. בתחילת דרכו של האדם, עיקר הכח שיש לאדם בלימוד התורה הוא מצד כוחות הגוף, הוא עמל בתורה כפי כוחות הגוף שיש לו. וכשהוא עמל בכוחות הגוף מעט למעלה מכוחותיו הטבעיים של הגוף, אז יתגלה כוחה של נשמתו.

כל אלו שעמלו בתורה במשך כל הדורות, בודאי הגיעו לאיזושהו נקודה למעלה מכוחות הגוף שלהם, אבל, אי אפשר להתאמץ כל הזמן מעבר לכוחות הגוף בלבד. זו צורה לא נכונה. כאשר האדם עמל בתורה לשמה, אז מתגלה כוחות הנשמה שלו שהם

האדם לתורה. והפנים האחרות של צירוף האדם לתורה, זהו תענוג, הנאה, שעשוע. "תורתך שעשועי", וכן על זה הדרך.

גוף - עמל, נשמה - תענוג

בלשון כללית מאד, יש לאדם נשמה וגוף. כאשר האדם עמל בתורה, הגוף יסודו עפר, עמל, טורח. החלק הרוחני שבאדם, שהוא נשמתו, יסודו תענוג. כאשר האדם עוסק בתורה מצד הגוף, החיבור שלו לתורה הוא מצד מדרגת הגוף, שהוא עמל. אבל כאשר האדם עוסק בתורה לא רק מצד מדרגת הגוף, אלא גם מצד הנשמה, שהוא תורה אור, אז גילוי של בעסק בתורה שלו הוא גילוי של החפץ הפנימי של הנשמה, שהוא תענוג הנשמות בתורה.

ובלשון אחרת, אלו הם בחינות של קודם החטא ואחר החטא של אדם הראשון. קודם החטא, עיקר האדם היה הנשמה, ואז צירוף האדם אל התורה היה מצד הנשמה. אחר החטא, הגוף גובר על הנשמה, ועכשיו הצירוף של האדם מגיע מהגוף. שני קומות אלו קיימים גם בקומת הנפש. יש צירוף של האדם אל התורה מחמת תענוג, שהוא צירוף הנשמה אל התורה, ויש צירוף של האדם אל התורה מצד עמל, שהוא צירוף הגוף אל התורה.

כאשר יש לאדם את שניהם, זהו

הראשון, שהנשמה תנהיג את הגוף, בבחי' ארון נושא את נושאי. לאחר חטא אדם הראשון, הגוף גבר על הנשמה, והנשמה נעשית חבויה בתוכו, והחלקים הפועלים הם כמעט רק חלקי הגוף. הנשמה מצטמצמת מאד בתוך הגוף. אבל כאשר אדם עמל בתורה, הנשמה שלו מתגלה, וזה כעין ארון נושא את נושאי, שבמדת מה הנשמה נושאת את גופו. בודאי אין זה גילוי שלם של הנשמה, אלא זה מחליש את הקללה של "עפר אתה ואל עפר תשוב" שלא יהיה בכל תוקפו, ונותן לאור הפנימי של הנשמה לשאת את גופו. בודאי שלעולם יש נקודות של גוף, ואף לגבי רוב אלו שעמלים שבתורה, הם נופלים למשכב לבסוף אם עמלים מעבר מכוחותיהם, כי חסר להם את האיזון בין הגוף להנשמה, וברור מאד שגופם יכולים להתמוטט. מה המדידה בזה לידע את העמל הנצרך בלי לאבד את תענוג הנשמה בתורה? הסימן הוא, אם הנפש מרגישה רגועה לאחר שהאדם עמל למעלה מכוחותיו הגופניים שלו. אם אחרי עמלו בתורה הנפש שלו מרגישה רגועה, זה סימן שהוא מתייגע כראוי ולא איבד את האיזון בין עמל הגוף לתענוג הנשמה. כאשר הנפש נמצאת במצב של מנוחה אחר שהאדם עמל, זה הסימן שהאדם עמל כראוי באופן שהוא לא איבד את מנוחת נפשו. וברור שגם זה דבר דק מאד בנפש.

מעבר לכוחות הגוף שלו, ואלו שעמלים בתורה מעבר מכוחות הרגילים יכולים לעשות כן רק אחרי שהם עמלו למעלה מכוחות הגופניים שלהם, וגילוי הנשמה שלהם הולך והתחזק. לשון החזון איש בקובץ אגרות: תחילת דרכו של האדם הוא בעמל ויגיעה, ואח"כ "נפתח שער חדש שהשכל מתענג ללא קץ", זהו פתיחת התענוג של הנשמה הבאה אחרי עמל הגוף בתורה. ואז יש צירוף שלם לתורה, חיבור גופני ונשמתי לתורה.

נכון שיש הרבה בני אדם שקשה להם העמל הגופני, ובפרט בדורא בתראה, ולכן בימינו יש מהלכים שמשתדלים להמתיק כבר את ההתחלה, ככל מיני צורות. אם זה רק פתח ראשון לפתוח את הלב לתורה, כמו מילי דבדיחותא, שזה נותן מקום לאדם להכנס אל התורה, תינח, אבל הצורה היותר נפוצה של היום הוא לתת לבני אדם את האור שבדבר לפני בנין הכלים הפנימיים. ודאי שיש בזה צד חיובי וצד שלילי, הצד החיובי ברור - שזה יקרב את האדם לרצות הנקודה הפנימית. אבל על דרך כלל זה יוצר מערכת של דילוג בנפש. הכלים שלו לא נבנו, ולאחר זמן האדם מגלה הסתירה בין האור הפנימי שלו לבין הכלים שלו, ואז הנפש שלו נמצאת בצורה שאינה מתוקנת. וזה מצוי מאד בזמננו.

לעתיד לבוא, נחזור למצב של קודם החטא אדם

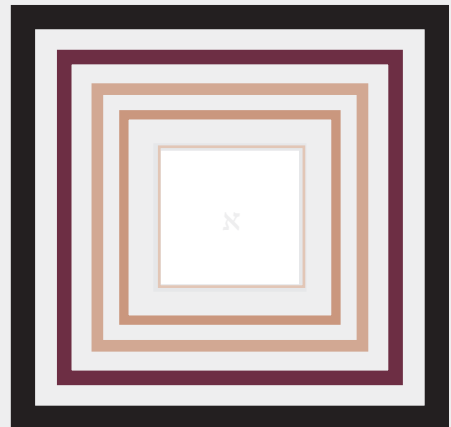
המשך סדרת

צורת אדם

יום שני י"ד כסלו תשפ"ד

27/11/2023 20:30

רח' הרב בלוי 33 ירושלים

שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה" וזהו "ארשת שפתינו" שהוא בבחינת 'תחנונים ידבר רש' שמתגלה בר"ה וזה ממשיך למרחשון ש'מרחשן שפוותיה'.

ובעומק יותר, הרחש נקרא רחש מל' שון התנועה שבדבר כמו שמבאר רש"י, וכמו שנאמר בלשון הפסוק (תהלים מ"ה) "רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך" והסביר שם המצודות שזה מאותו לשון של מנחת מרחשת שהיא נקראת כן משום ש'מעשה רוח' שין' כמו שאומרת הגמ' והיינו שהיא יוצרת תנועה.

עומק גילוי ה'מרחשן שפוותיה' ביחס לעקרב - מזל דמרחשון

ועומק הדבר - הרי הלשון 'מרחשן שפ' וותה" נאמר בגמ' בסנהדרין שם לגבי המעשה שהיה בינאי - "ינאי איקלע לההוא אושפיזא אמר להו אשקין מיא, קריבו [=הביאו לו לשתות] חזא דקא מרחשן שפוותה" כלומר - הוא ראה שבעלת הבית שהביאה לו לשתות, היו מרחשן שפוותיה ומכח כך הוא הבין שהיא עוסקת בכישוף ומה שרחשו שפ' תיה זה היה באמירה של כישוף, ואז הוא שפך מעט מהמים לארץ, והתגלה שזה לא היה משקה אלא עקרבים.

והרי שמבואר להדיא בגמ' שהיחס של- גביו נאמר ה'מרחשן שפוותה' הוא ביחס לעקרב, - ועקרב הוא הרי המזל של חודש חשון, והרי שמבואר כאן להדיא כמו שחידדו רבותינו שהמהות של 'מר-

בלבניפדיה עבודת ה' ארשת

ה'ארשת' שבראשית השנה ממשיך ל'מרחשן שפוותיה' במרחשון

ארשת - כמו שנאמר בלשון הפסוק "וארשת שפתיו בל מנעת סלה", וכמו כן זהו מטבע הלשון שאומרים בימים נוראים בתפילת מוסף דראש השנה "ארשת שפתינו יערב לפניך", מהו מש' מעות הלשון 'ארשת' - ? ה'ארשת' זוהי תנועת הדיבור שבשפתים.

ובדקות יותר, הרי יש כמה לשונות מק' בילים שמבטאים דיבור, אמירה וכדו' ואחד מהלשונות זהו לשון 'ארשת', - ומצד כך הביטוי של הלשון ארשת בפ' רטות היא מאותו לשון של רחש שהוא שורש הקרוב לשורש ארשת שאותיות ר'-ש' נמצאים בשורש של שניהם, וכמו שידוע מדברי רבותינו שחודש מרחשון נקרא מרחשון מלשון הגמ' בסנהדרין דף ס"ז ב' "מרחשן שפוותיה".

וא"כ, בראש השנה אנחנו פותחים במה' לך של 'ארשת שפתינו' והמהלך הזה ממשיך עד ה'מרחשן שפוותיה' שבחודש דש מרחשון.

ושורש הר'-ש' שבארשת וברחש זוהי מדרגת הרש - "תחנונים ידבר רש", וכמו שדורשת הגמ' בראש השנה מה' פסוק "מרשית השנה ועוד אחרית שנה" שמתיחס לראש השנה, ודורשים שם ממה שכתוב 'מרשית' בלא א' - "כל שנה

זהו כח שמזיק במדרגת הדעת שזה מה שהנחש פיתה לאכול מעץ הדעת והרי שהוא שורש הרע בבחינת דעת, ולכן הדין הוא שאם היה נחש כרוך על עקבו לא יפסיק.

וא"כ, ההגדרה הברורה - העקרב הוא שורש הרע בלמעלה מן הדעת ונחש הוא שורש הרע מכח הדעת.

ולפי"ז הנחש שמקביל ל'בעל הלשון' זה קאי דייקא על אותיות הלשון שהם אותיות דטלנ"ת, והעקרב שביחס אליו נאמר 'מרחשן שפוותה' הוא בבחינת אותיות השפתיים בומ"פ וכלשון הגמ' לגבי מחלוקת רבי יוחנן ור"ל אם עקי מת שפתיו הוי מעשה או לא הוי מעשה, והרי שפעולת 'מרחשן שפוותיה' היא פעולה של עקמימיות וזה מתגלה דייקא באותיות השפתיים שהם אותיות בומ"פ, ומצד כך מצינו כבר בראשונים, הרמב"ן ועוד שדנים האם בכל ה' מוצאות הפה שהאדם מדבר בהם נאמר 'עקימת שפ' תיו הוי מעשה' או רק באותיות השפתיים הוא מעשה כדיוק הלשון 'עקימת שפתיו הוי מעשה', ושורש המדרגה הזו שמתגלה בעקרב היא בבחינת "איוב לא בדעת ידבר" שמקום של דיבור שלא בדעת הוא הנקרא עקימת שפתיים ששייך למדרגת למעלה מטעם ודעת שבעקרב.

אבל מ"מ א"כ, הנחש הוא בבחינת 'בעל הלשון' והעקרב הוא בבחינת 'בעל השפתיים', והעקרב הוא למעלה מן הנחש ששורש הרע שבו הוא בבחינת דעת.

חשן שפוותה' נאמר ביחס לחודש מרחשון - ביחס לעקרב שהוא מזל החודש.

וביתר חידוד לפי"ז - הע'ק' שבעקרב זהו מלשון עקמימיות כמו שמשמעות האותיות ע'ק' בלשון עקל, עקום, עקלתון, מועקה וכן ע"ז הדרך שהצד השווה שבכל לשונות הללו זה הע'ק' שמבטאת תנועה של עיקום ועיקול וכן מועקה זוהי תנועה פנימית מעוקמת שלכן שורשה הוא בע'ק', והרי שבשורש רש מציאות העקרב א"כ, מושרשים כל שרשי העקמימיות שקיימים בבריאה ועל שם כן הוא נקרא עקרב שמונח בו הע'ק' - רב כלומר - הריבוי של ע'ק' והרי שהוא השורש שכתוכו גנוז הריבוי של כל מציאות העקמימיות.

ולפי"ז, חידוד הדברים בדקות - הרי כדברי הגמ' בתענית, לעתיד לבוא מתקבצים כל החיות אצל הנחש ואומרים לו ארי דורס ואוכל וכו' אתה מה הנאה יש לך, אומר להם ומה יתרון לבעל הלשון, והיינו שנשיכת הנחש מקבילה לדיבור של 'בעל הלשון' שזה קאי על בעל לשון הרע כמו שהרחיבו חז"ל.

שורש העקרב לעומת שורש הנחש

וכמו שידוע, יש שני שורשים של הרע בבריאה, העקרב והנחש, העקרב הוא כח שמזיק למעלה מטעם ודעת ולכן נאמר לגבי מי שעומד בתפילת שמונה עשרה שאם היה עקרב כרוך על עצמו הוא צריך להפסיק. ולעומת כך הנחש

א וכמו שיתבאר לקמן שזה מדרגת תפילת שמונה עשרה.

שהוא עומד לפני המלך צריך להתפלל בלחש וכדילפינן מחנה שנאמר בה "רק שפתי נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכורה".

ולהבין עמוק - מהצד התחתון ה'רק שפתי נעות וקולה לא ישמע' זה התפיסה של ה'תחנונים' ידבר רש' ולכן רק השפתיים נעות בבחינת 'ארשת שפתינו', אבל בעומק מצד התפיסה העליונה, זה מכח שהמדרגה היא תפילת העמידה בגדר עומד לפני המלך, ועל המצב הזה ש'מרחשן שפוותיה' נאמר "טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע" כלומר - שהעניה היא עוד לפני שיש כאן קריאה בבחינת 'קורא לה והיא באה' שהיא השמעת הקול, וזהו ה'טרם יקראו ואני אענה' דהיינו בזמן שאין כאן את ההשמעת קול שזוהי מדרגת רק שפתי נעות' שמתגלה בתפילת שמונה עשרה שמתחילה ב'ה' שפתי תפתח' בבחינת 'עקימת שפתיו הוי מעשה', - שם זה במדרגה של 'ארשת שפתינו', וזו היתה המדרגה של חנה שנאמר בה "וחנה היא מדברת אל לבה רק שפתי נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכורה" כלומר - הרי זה מה שהוסבר, שכשנשמע קולו של המדבר, הדיבור הוא בבחינת דיבור שיוצא מהמקומות הפנימיים יותר דהיינו מהלשון ובאופן שנשמע הקול מהגרון בבחינת 'קרא בגרון אל תחשך',

ב וכן הוא בלשון המשנה 'היה קורא בתורה' שזה נאמר לגבי קריאת שמע הדין שצריך להשמיע לאזניו מה שפיו מדביר ודייקא זה השלב השלישי דתפילה של ברכות ק"ש ששם עדיין מתפללים בקול.

וא"כ, השורש של הע-ק שבעקרב היא המונחת בדיבור שבשפתיים, וזהו בעו-מק ה'תחנונים' ידבר רש' שזה מדרגת ה'ארשת שפתינו' ומדרגת ה'רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשה למלך' וכמו שהובא לעיל ש'רחש' עניינו תנועה, והתנועה הזו היא תנועת השפתיים ודייקא תנועת העקמימיות שבשפתיים, וזהי מדרגת הארשת.

שתי התפיסות שבכח ה'תחנונים' ידבר רש' שמתגלה בשפתיים

אבל לפי"ז בעומק - מצד התפיסה התחתונה 'תחנונים' ידבר רש' זהו מחמת הקטנות של הרש, שכיון שהוא נמצא במדרגה של רש בבחינת הר'-ש' שב'רחש' שהם גם אותיות שחור והרי שהרשות היא בבחינת עני דלית ליה מגרמיה כלום ולכן דיבורו הוא באופן של 'תחנונים' ידבר רש', - בעשיר נאמר 'ועשיר יענה עזות' שהוא מדבר בקול רם בבחינת 'ענית ואמרת' שזה בקול רם ודיבורו הוא בצורה של עזות מחמת היותו עשיר, אבל העני מחמת שפלותו כאשר הוא מדבר, דיבורו הוא באופן שרק השפתיים שלו מתנועעים בלבד, - זו התפיסה התחתונה שב'תחנונים' ידבר רש' שזה מחמת השפלות של הרש שלית ליה מגרמיה כלום.

אבל בעומק יותר - הרי יש לנו בתפילה ד' חלקים, הקרבנות, פסוקי דזמרה, ברכות ק"ש ותפילת העמידה, והרי מהקרבנות ואילך עד תפילת העמידה האופן שהתפילה יכולה להיאמר זה בין בקול בין בלחש משא"כ בתפילת העמידה

שילפי' את גדר תרועת השופר מהיבבות של אם סיסרא.

אבל החלק השני שמתגלה בראש השנה ששייך לדיבור, הוא לא דיבור כפשוטו אלא דיבור במדרגה של "רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך" כשמתגלה ה'תמליכוני עליכם' שבמלכויות, ומצד כך אומרים בראש השנה את מטבע הל' שון "ארשת שפתינו יערב לפניך" - ומה שאומרים את זה אחרי תקיעת השופר כלומר - יש את הכח של השמעת הקול שלא באופן של דיבור שזהו תקיעת שופר, ומיד אחרי כן מבקשים "ארשת שפתינו יערב לפניך" שזה כבר מדרגה של בקשה שלאחר התקיעה כי מדרגת הבקשה של ראש השנה שייכת ל'עקימת שפתינו'.

וזה עומק המדרגה שמתגלה מתחילת השנה כמו שהובא מדברי הגמ' "כל שנה שרשה בתחילתה" וכו' ומה שהיא רשה בתחילתה' זה לא שישראל נעשים רשים בתחילתה מהצד התחתון כפשוטו בבחינת 'ולרש אין כל' שהוא שפל ובזוי ולית ליה מגרמיה כלום, אלא במדרגה של תפילת העמידה שבמצב של 'עומד לפני המלך' מתגלה ה'שפתי נעות' שזה האופן של 'תחנונים ידבר רש' ע"י ה'ארשת שפתינו', אלא שכל השנה כולה זה נאמר דווקא בתפילת העמידה אבל בראש השנה שמתגלה ה'תמליכוני עלי-כם' וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון כמו שלומדים מהפסוק "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם", והרי שכל מדרגת ראש השנה בפרט ועשרת ימי תשובה שנאמר בהם 'דרשו ה' בה-

וזהו כח של דיבור שמתגלה בו בחינת דעת שמקביל לכח הרע של הנחש שמפתה לאכול מעץ הדעת. אבל כאשר מתגלה המדרגה של שפתיים - 'רק שפ' תיה נעות' שכמו שנתבאר היא מקבילה לבחינה של עקרב שהוא כח הרע של מעלה מן הדעת [וכפי שנתבאר שלכן בתפילת העמידה יש את החילוק שכ' שנחש כרוך על עקבו לא יפסיק ואילו כשעקרב כרוך על עקבו הוא נצרך לה' פסיק]. ומכך כך נאמר בחנה 'ויחשבה עלי לשכורה', כיון שמי שנמצא במדרגה של 'רק שפתי נעות' שזה מדרגת העקרב, הוא למעלה מטעם ודעת כעין שיכור ולכן 'וישבה עלי לשכורה'.

'לשמוע קול שופר' ו'ארשת פתינו' - ב' ההבחנות המתגלים בראש השנה

ומ"מ א"כ, זוהי מדרגת תחילת השנה כמו שנתבאר, שמתחילה בתשרי ב'ארשת שפתינו' וממשיכה ב'מרחשן שפוותיה' שבחודש מרחשון.

ואמנם בר"ה עצמו מתגלים שתי ההבחינות, מחד יש דין של השמעת קול שזהו מצות שמיעת קול שופר ומאידך יש דין של דיבור, ומצד כך - ההשמעת קול זוהי המדרגה של הגרון ללא גילוי של תנועת השפתיים שבדיבור בפרט וללא מדרגה של אותיות בכלל וכל עניינה אינה אלא 'לשמוע קול שופר' בבחינת 'קרא בגרון אל תחשך', וכמו שהאריכו רבותינו שזוהי מציאות הקול שופר ששייך למדרגת הגרון והיא בגדר השמעת קול כתינוק שבוכה וכמבואר בגמ'

שנחשב עני לדינא כשאינן לו מאתיים וזו שהוא נוטל מן הצדקה, אבל יש מי שהוא רש ביחס למדרגה של 'עומד לפני המלך' וכמו שמובא בשולחן ערוך שצריך לכוין קודם התפילה להתברך נן בגדלות הבורא ולהתבונן בשפלות עצמו, והרי שמה שהוא רש ושפל זה ביחס לגדלות הבורא.

וזוהי מדרגת הרש שמתגלה בראש השנה - בהבחנה הפשוטה מה ש'כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה' זהו משום ש'מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד ראש השנה' ולכן כשמגיע ראש השנה נגמר כבר מה שנ' קצב בראש השנה שעבר ועכשיו עדיין לא נקצב, ונמצא א"כ שעכשיו הוא במצב של רש. - זה ההבחנה הפשוטה של מה ש'ישראל רשים בתחילתה, ואז ה'מתעשרת בסופה' זהו במה שהם זר כים עוד פעם לקבל את הגזר-דין של השפע מראש השנה ועד ראש השנה.

אבל בעומק יותר לפי מה שנתחדד השתא, מה שמתגלה בראש השנה שישראל רשים בתחילתה זה משום שהם בגדר 'עומד לפני המלך' שבמצב של עומד לפני המלך ניכר שפלות עצמו ביחס לגדלות הבורא.

ולכן דייקא מתגלה במדרגת השופר מה שאומרים חז"ל שזה בבחינת גנוחי גנח וילולי יליל של בכי התינוק, - מצד אחד ילפינן את הגדר של התרועה שבתקיעת שופר מהבכי של אם סיסרא שבכתה על בנה והיינו שזה בכי שמתגלה אצל גדול, אבל מצד שני זה בכי של תינוק

מצאו קראוהו בהיותו קרוב" בכלל, אלו הם ימים של 'עומד לפני המלך' ומצד כך מדרגת הימים היא של 'ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך' וזהו ה'ארשת שפתינו יערב לפניך' שמתגלה בראש השנה - זהו א"כ יסוד מדרגת 'עומד לפני המלך' של תפילת העמידה.

וא"כ מהשורש שמתגלה בתשרי וממשיך ל'מרחשן שפותיה' שבמרחשון כדברי רבותינו, מתגלה המהלך של ה'עומד לפני המלך', המדרגה של 'ה' שפתי תפתח'.

מדרגת הרש שמתגלה מכח ה'אורי' של ראש השנה

וכמו שחודד - זה לא מהצד התחתון של השפלות שברש אלא מהצד שהוא עומד לפניו יתברך שמו ועי"כ יש לו את יראת הבושת שהוא ירא לדבר בפני מי שגדול ממנו והרי שב'ארשת שפתינו' מתגלה האור-רש שזה הנוטריקון של ארשת שהיא מכלל התיבות ששייכות לשורשי הא'ר' שהם מלשון אור.

וזוהו ה'לדוד ה' אורי' של ראש השנה שלפי הפנים המדוייקות שנתבאר השתא ה'אורי' זהו אור שמתגלה מכח מדרגת ה'עומד לפני המלך' של ראש השנה שיש בו את ה'תמליכוני עליכם' וזהו ה'זכרנו לחיים' - 'כתבנו לחיים' - 'חתמנו לחיים' של ראש השנה וכלל עשי"ת בבחינת 'באור פני מלך חיים', - זהו ה'ארשת שפתינו' שמתגלה בזה מדרגת האור-רש.

כלומר - יש מי שנקרא רש שזהו מי

כאשר האדם פותח את פיו מצד עצמו ומנענע את שפתיו, שהתנועה הזו היא תנועה של עקמימות.

אבל כאשר מתגלה ה'ה' שפתי תפתח' זהו פתיחת השפתיים מהצד העליון שלה כי היא לא מצד האדם עצמו אלא מכח ש'שכינה מדברת מתוך גרונו'.

ושורש המדרגה הזו מתגלה אצל משה רבינו שמצד עצמו הוא היה כבד פה וכבד לשון ובמה שנוגע לסוגיא דידן זה במה שמצד עצמו הוא היה ערל שפ' תיים וכמו שנתבאר אצלנו בכמה מקור מות שמה שנראה אצל משה שהוא היה בעל מום במה שהוא היה ערל שפתיים זה רק בתפיסה החיצונית אבל בתפיסה הפנימית, ה'ערל שפתיים' זה הגילוי של ביטול כח המדבר שבאדם שאז התקיים בו "שכינה מדברת מתוך גרונו", ומצד כך מה שמבואר שמושה רבינו נרפא במתן תורה, אין הכוונה שהוא נרפא כפשוטו ממה שהיה בו אלא הוא נרפא מכח שהתגלה אצלו כח של דיבור יותר עליון של 'שכינה מדברת מתוך גרונו'.

ומצד כך מה שהקב"ה אומר למשה "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי" היינו שמושה רבינו תמיד נמצא במדרגה של 'עומד לפני המלך' ולכן נאמר בו דייקא 'עמוד עמדי', - זו מדרגתו של משה רבינו.

ומעין כך מתגלה אצל כל אדם ואדם בתפילת העמידה שהוא דומה למדרגתו של משה רבינו שנאמר בו "ואתה פה עמוד עמדי", כך זמן העמידה מעין

כיון שנמצאים במדרגה של תינוק ביחס לבורא ולכן נאמר על ראש השנה 'היום הרת עולם' בבחינת תחילת היצירה שזו שורש הבריאה שהיתה בראש השנה.

ובדקות יותר, ביחס לגדלות הבורא כולם אינם אלא בבחינת תינוק הבוכה - וזה מה שמתגלה במדרגה של השמעת הקול שופר כמו תינוק שמשמיע בתחי' לה קול של בכי שזהו קול לעצמו ללא דיבור. אבל הרי גם כשתינוק מתחיל לדבר זהו בבחינת 'מרחשן שפוותיה', וזה גופא בחינת הדיבור שבר"ה שב' מדרגת 'ארשת שפתינו' וכך הוא ההמ' שך שבחודש מרחשון שהדיבור בו הוא באופן של 'מרחשן שפוותיה'.

ומ"מ א"כ כמו שנתבאר, הצד העליון שבארשת זהו באופן של אור-רש ומה שגורם לרשות זה כח ריבוי האור של ה'אורי' שבראש השנה שרוב תוקף ההארה שישנה, היא זו שגורמת לגילוי הקטנות של האדם שהוא בבחינה של רש - זה המדרגה העליונה של 'ארשת שפתינו יערב לפניך' - 'וארשת שפתינו בל מנעת סלה'.

מהות תנועת השפתיים המתגלה ב'ה' שפתי תפתח"

ועל המדרגה הזו נאמר בעומק "פתח פיך ויאירו דבריך" דייקא, - ונחדד - הרי כמו שהובא לעיל, מדרגת תנועת השפתיים מהצד הנפול שלה שייכת ל'מרחשן שפוותיה' שבבחינת ה'עקימת שפתינו' שבעקרב שהוא נוטריקון עק-רב כמו שחודד בראשית הדברים, וזהו

שברור, יש שתי תנועות יסודיות בשפתיים, תנועה אחת של כח הדיבור שזהו ה'עקימת שפתיו' שבדיבור ותנועה שניה היא 'ישקני מנשיקות פיהו', ומצד כך - כח הדיבור שנמצא בשפתיים הוא במדרגה של עקימת שפתיו - וזה גופא השורש לחטא שגורם לירידה לעור לם המעשה שזה מה שמונח ב'עקימת שפתיו' הוי מעשה' אבל מצד העומק הגנוז בפנימיות של כח השפתיים שזהו הנשיקה - 'ישקני מנשיקות פיהו', הדיבור המתגלה מכח אותה מדרגה זה לא באופן של 'עקימת שפתיו' אלא באופן של 'פתח פיך ויאירו דבריך'.

וזה מדרגתו של משה רבינו שנאמר בו 'פה אל פה אדבר בו' והיינו שתמיד 'פה אל פה' זה מדרגת נשיקה לעומת דיבור שהוא מפה לאזון, אבל אצל משה רבינו הדיבור הוא במדרגה של 'פה אל פה אדבר בו', כלומר - כאשר מדברים מפה לאזון הדיבור הוא בצורה של עקמימיות שהרי היחס בין האזון לפה הוא באופן של אלכסון - מלעילא לתתא דהיינו מהאזון לפה זה בצורה אלכסונית וגם מתתא לעילא מהפה לאזון זה ג"כ בצורה אלכסונית ולא באורח מישר, אבל 'פה אל פה אדבר בו' זה פה שהדיבור שלו הוא לא באופן של 'עקימת שפתיו' אלא באופן של 'פתח פיך ויאירו דבריך' בבחינת 'אורח מישר' - ואז השפתיים שבאורח - זה האור שמתגלה ב'פתח פיך ויאירו דבריך' שזהו מדרגת הדיבור שהיא במדרגה של נשיקה.

ג שזהו אור-רך כמו שנתבאר בהרחבה בשיעורים הקודמים.

ה'עמוד עמדי' של משה רבינו.

אבל במשה רבינו היו שני חלקים, היה את החלק התחתון יותר שמשה הוא בבחינת הדעת של כל הבריאה כולה וכל ה'אתה הראת לדעת' זהו מכחו של משה, אבל יש את המדרגה העליונה המתגלה בשעת מיתתו של משה שהוא זכה לשער הנ' ולכן נאמר על המיתה שלו "ולא ידע איש את קבורתו" כי הוא התעלה ממדרגת הדעת שבו למדרגת ה'ולא ידע' - זוהי ההבחנה שהוא שייך למדרגה העליונה.

ולכן בחייו של משה רבינו, הוא לוקח את המטה והופכו לנחש וכן לוקח את הנחש והופכו למטה שזה מצד ההבחנה של משה בבחינת דעת, - היפך הדעת שמונח בפיתוי של הנחש לאכול מעץ הדעת, משה הוא ה'דעת דתיקון', אבל במיתתו של משה רבינו מתגלה שהוא זוכה לעלות למדרגה של העקרב של מעלה מן הדעת, זה השורש של מדרגת משה רבינו.

וא"כ, כאשר פותחים את הדיבור של תפילת העמידה מכח ה'ה' שפתי תפתח' הרי שהדיבור הוא לא במדרגה של 'עקימת שפתיו' בבחינת עקמימיות אלא במדרגה של 'אורח מישר', ואז השפתיים הם אינם מתנועעים באופן של תנועת עקמימיות אלא תנועתם היא במדרגה של יושר.

כח הדיבור שמתגלה מכח הנשיקה שבשפתיים

ובלשון אחרת והיינו הך - הרי כמו

תגלה בראש השנה שמגיעה מהגרון בבחינת "קרא בגרון אל תחשך", אבל אצל משה רבינו התגלה יתר על כן שגם הדיבור הגיע מכח גילוי של מדרגת הגרון - זה 'שכינה מדברת מתוך גרונו', וכשהדיבור הזה עובר במדרגת הפה, זה לא בגדר 'עקימת שפתיו הוי מעשה' אלא זהו דיבור של 'אורח מישר' - זוהי מדרגתו של משה רבינו.

וזוהי מדרגת ה'ארשת שפתינו' בבחינת 'תחנונים ידבר רש' שחז"ל דורשים את הפסוק הזה על משה רבינו כי משה רבינו הוא שורש מציאות הדיבור הפנימי שנתגלה באופן שאין בדיבור את ה'עקימת שפתיו'.

והרי שבעומק, לפי"ז כל הדיבור שיש בידינו השתא הוא דיבור של עקימת שפתיים לעומת הדיבור הפנימי של משה רבינו שכולו 'אורח מישר'.

דיבור במדרגת 'אשרת שפתינו' לעומת דברים בטלים שמכח 'עקימת שפתיים'

והרי עיקר המצוה שיש בידינו היא מצות עסק התורה שבה נאמר "ודברת בם - ולא בדברים בטלים", אז וודאי כפשוטו זה קאי על תוכן הדיבור, שהדיבור יהיה בדברי תורה ולא בדברים בטלים, אבל השורש הוא ברור - הרי אותיות השפתיים שהם אותיות בומ"פ זה נוטריקון בם-פ"ו שפ"ו זה בגימטריא אלקים, כלומר - לגבי מעמד הר סיני

וזוהו דבר נפלא ביותר שאצל משה רבינו הדיבור היה במדרגה של נשיקה - ותולדת הדבר היא שלכן הוא זכה למות במיתת נשיקה, ועל אף שהגמ' בסוף פ"ק דב"ב מונה כמה וכמה שמתו במיתת נשיקה אבל אצל משה רבינו, זה לא רק שהמיתה שלו היתה מיתת נשיקה אלא זה מתגלה כמהלך של נשיקה במה שגם הדיבור שלו היה במדרגת נשיקה מכח שהוא היה במדרגה של 'שכינה מדברת מתוך גרונו'.

ובעומק יותר, הרי אצל כל אדם הדיבור הוא בפה ע"י שיש את ה' מוצאות הפה חך, גרון, לשון, שיניים ושפתיים וא"כ הדיבור מתייחס לפה, אבל אצל משה רבינו הדיבור לא היה בפה כפשוטו כיון שהפה היה במדרגה של נשיקה והרי כשנושקים אי אפשר לדבר וכשמדברים אי אפשר לנשוק, והרי שכיון שמשה הוא במדרגה של 'ישקני מנשיקות פיהו' שמתגלה בפה, לא שייך שיהיה אצלו דיבור.

אלא שאצל משה הדיבור היה באופן של אורח מישר ולא באופן של עקלתון כמו שנתבאר, היינו בעומק משום שהדיבור לא היה מכח פה כיון שהפה היה במדרגת נשיקה, וכל דיבורו לא היה אלא ה'שכינה מדברת מתוך גרונו'.

כלומר - לא נאמר שכינה מדברת מתוך פיו אלא 'שכינה מדברת מתוך גרונו' והרי שכל דיבורו גופא היה במדרגת השמעת קול.

וזוהי מדרגת השמעת הקול שופר שמ-

ד ויש בחז"ל כמה וכמה דרשות על מי קאי פסוק זה.

"ועלהו לא יכול - אפי' שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד" כי אין משאם ומתנם של תלמידי חכמים אלא בדברי חכמה כדברי הרמב"ם הידועים, ודייקא שורש הדיבור הזה שהוא במדרגת הדברי תורה זה דיבור שעוסק ב'תורה אור' ולכן זהו דיבור במדרגת 'ארשת שפתינו' - זה עומק מה שמתגלה במדרגת דברי תורה.

מהצד הפנימי של הדברי תורה שהאדם מדבר בהם שזה משורש עשרת הדיברות זה גילוי שהדיבור הוא במדרגה של אורח מישר וזהו ה'אנכי ה' אלקיך' "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" שזה דיבור מכח "משה ידבר והאלקים יע" ננו בקול". - זוהי המדרגה השלימה של עסק התורה, וזולת כך, כל הדיבורים שנמצאים בעולם הינם דיבורים שכולם במדרגת 'עקימת שפתינו'.

והרי שהדיבורים השלימים הם רק הדיבורים בפנימיות של דברי תורה כלומר - בתפיסה הפנימית שמתגלה בדיבור בברי תורה, ועליהם נאמר בעומק היסוד שהדיבור הוא במדרגת שפתיים אבל לא שפתיים של 'עקימת שפתינו' אלא שפתיים באופן של 'אורח מישר'.

העקמימיות שבעקב לעזמת ה'אורח מישר' שבראש

בחטא הנחש אומר הקב"ה לנחש "הוא ישופך ראש ואתה תשופינו עקב" והרי העקב נקרא עקב מלשון עקום, כי עקב הוא מקום העקמימיות, ולכן נאמר בגמ' בב"ב שעקיביו של אדם הראש

נאמר בקרא "משה ידבר והאלקים יענו בקול", והיינו שמשה רבינו שהתורה נקראת על שמו - "זכרו תורת משה עבדי" והוא ה'דָּבָר אחד לדור', עצם מדרגתו היא 'ודברת בס' והיינו שהדיבור הוא במדרגת 'בס' שמונח בו פ"ו בגימטריא אלקים, שזה ה"האלקים יענו בקול" שמתגלה אצל משה רבינו בכח דיבורו.

כאשר מדברים בדברים בטלים היינו שמדברים דיבור כזה שהוא בטל מחמת שהוא לא הולך באורח מישר, ולעומת כך בדבר שהולך באורח מישר נאמר 'ואכל מעץ החיים וחי לעולם' שאין לו ביטול, והרי שדברים בטלים שורשם הוא ב'עקימת שפתיים'.

והדוגמא הבהירה לכך שהרי המחלוקת של ר"י ור"ל בכבא מציעא אם עקימת שפתיו הוי מעשה או לא נאמרה לגבי הלאו של 'לא תחסום שור בדישו' באופן שהוא חסם אותה בקול, כלומר זה לא דיבור ביחס לאדם אלא זה דיבור שהאדם מתייחס בו לבהמה.

וזה מדוקדק היטב - דייקא ע"י ה'נמשל כבהמות נדמו' שבא מכח נפילת החטא נאמר כאן הגדר של 'עקימת שפתיים', שאז זה הופך לשפתיים שמדברים באופן של עקימת שפתיו וזה הנקרא 'דברים בטלים'.

אבל מצד המדרגה העליונה שזהו ה'ודברתם בס' שהשורש שלה במשה רבינו כמו שנתבאר שהוא ה'דָּבָר אחד לדור' וכל דיבוריו אינם אלא דיבורים במדרגת דברי תורה - עליו נאמר דייקא

גימטריא מר שזהו המרחשון וכשנתקן שורש הרע של הבריאה זוהי השלימות המתגלה בחודש מרחשון.

כלומר - הנקודה הראשונה היא תמיד ישרה - וזהו תשרי - אבל כשממשיכים הלאה יש אפשרות שזה ייטה לצדדים, ומצד כך חשון הוא כבר השלב השני של השנה.

אבל כשמתגלה בחשון ה'מרחשן שפ' וותיה' שזה תיקון הנחש-העקרב ועמלק כמו שנתבאר, הרי שמתגלה שגם ההמ' שך הוא אורח מישר.

מתחילים בתשרי 'ארשת שפתינו' וממשיכים בחשון במדרגה של 'מרחשן שפותיה' שזה תיקון העקמימות כמו שנתבאר ואז נאמר "מתעשרת בסופה" שהתהליך הוא באורח מישר, 'מראשית שנה ועד אחרית שנה' עד סוף השנה, ואז מתגלה בכל השנה כולה "האלקים עשה את האדם ישר".

סיכום

[מתברר כאן בשיעור עומק כח הדיבור שבפה למדרגותיו בכלל ובפרט כח התנועה שבשפתיים]

א. בכח הדיבור שבפה ישנם ב' אופנים המתגלים, יש כח של דיבור באופן שג' שמע קולו של המדבר מגרונו ועובר דרך ה' מוצאות הפה שעיקרו הלשון וזהו דיבור שמתגלה בו דעת, ולעומת

ששורשו בעקב ששם מונח כל מציאות העקמימות כמו שנתבאר.

שון היו מכהים גלגל חמה כיון שצורת העקב היא בצורה עגלגלית ולכן הם היו מכהים גלגל חמה, - זה מצד המדרגה התחתונה ועל זה נאמר 'והיה עקב תש' מעון' כמו שדורשים חז"ל אלו מצוות שאדם דש בעקיביו, כלומר - מה שהוא דש עליהם בעקביים זה במה שהוא מקיים אותם באופן של עקמימות וזה גופא ה'דש בעקביו'.

אבל למעלה ממדרגת המצוות יש את מדרגת התורה שהיא מקבילה למדרגת הישראל אותיות לי-ראש שזה מדרגת ה'בראשית' - הראש וכמו שאומרים חז"ל על בראשית - בשביל התורה שג' קראת ראשית, ובשביל ישראל שנק' ראים ראשית, ועיקר מדרגת הראש הרי מסתיימת במדרגת הפה - אבל הפה שבמדרגה של 'אורח מישר'.

ומצד כך, הגילוי הוא לא רק בתשרי שהוא מלשון של ראש כלשון הקרא 'תשורי מראש אמנה' [שב'תשורי' ישנם את האותיות ר'-ש' שזהו השורש של הראש וזהו ה'תשורי מראש'...] אלא גם כשנמשך השנה למדרגת מרחשון, מעלים את החשון שאותיות נחש בקרבו כידוע למדרגת העקרב שהוא המזל של חודש חשון, וע"כ, הדיבור הוא באופן של 'מרחשן שפותיה' שזהו האופן שע"י הדיבור מתקנים גם את העקרב שמונח בו כל העקמימות שלמעלה מן הדעת, - זה עומק מדרגת הדיבור המתגלה.

וכמו כן מתקנים את מדרגת עמלק" שב-

ה ועמלק גופא הוא אותיות עקל-מ שזה שורש העקמימות שמתגלה מהנחש -

עמדי" שהוא תמיד במדרגת 'עומד לפני המלך' - ובו מתגלה עומק המדרגה שעיקר פתיחת השפתיים היא לא מצד עצמו שהרי הוא 'ערל שפתיים' ודייקא מכח שהתגלה בו ביטול כח המדבר שמצדו התגלה בו ה'ה' שפתי תפתח' מהצד העליון, ובהקבלה לכך, בכל אדם כאשר הוא מנענע שפתיו מצד עצמו זה תנועה של עקמימיות, ורק בתפילת י"ח מכח ה'ה' שפתי תפתח' נעשה פתיחת שפתיים באורח מישר.

ו. עומק הכח הגנוז בפנימיות השפתיים זהו הנשיקה ומצד כך גדר מדרגת 'פה אל פה אדבר בו' שבמשה הוא במדרגה של נשיקה.

ז. שורש תיקון הדיבור הוא בגילוי מדרגת ההשמעת קול שמגיעה מה- גרון ששם זהו קול לעצמו ללא דיבור והוא באופן של 'אורח מישר', ומכח כך מתגלה דיבור ללא נטיית העקמימיות שלבשון מכח הנחש וללא נטיית העק- מומיות שבשפתיים מכח העקרב, - וזהו הגילוי של ההשמעת קול שופר שמתג- לה בראש השנה כי נקודת הראשית היא לעולם באורח מישר, ומכח כך מתגלה גם בהמשך השנה שיש אפשרות של נטיה לצדדים כח ה'מרחשן שפוותיה' שבמרחשון שזה באורח מישר וזה תיקון לעקרב שהוא מזל החודש.

ח. ויתר על כן, מתגלה אצל משה רבי- נו שעצם מדרגת פיו היא דייקא מכח 'שכינה מדברת מתוך גרונו' ומכח כך כל דיבורו הוא באורח מישר.

כך יש דיבור בתנועת השפתיים בלבד - "רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע" ובו מתגלה המדרגה שלמעלה מטעם ודעת.

ב. ובהקבלה לכך, יש שורש של רע בנחש שמקביל למדרגת הדעת שבלשון שזה שורש ה'לשון-הרע' ויש כח שורשי יותר של רע בעקרב [עק-רב] שממנו ריבוי כל העקמימיות, ולכן כשהתגלה ה'רק שפתיה נעות' אצל חנה נאמר "ויח- שבה עלי לשכורה" - שאין בה דעת.

ג. שורש הר'-ש' שב"ארשת שפתינו" וב'מרחשן שפוותיה' זהו לשון תנו- עה וזה האופן של 'תחנונים ידבר רש' שדיבורו הוא באופן שרק שפתיו מתנו- עות אלא שבתפיסה התחתונה זה מכח 'לרש אין כל' כי הוא שפל ובזוי, אבל בתפיסה העליונה עיקר ה'רשות' זהו השפלות ביחס לגדלות הבורא, ומקום גילוי זה הוא במדרגת 'עומד לפני המלך' שבתפילת י"ח שהוא במצב של רש מכח יראת הבושת לדבר לפניו ית"ש - ולכן תפילת י"ח נאמרת באופן של 'רק שפ- תיה נעות'.

ד. ובמדרגת זמן זה מתגלה בראש השנה שהם ימים של 'עומד לפני המלך' וזהו המלכויות שבר"ה ולכן השנה צריכה להיות 'רשה בתחילתה' כי ריבוי האור של ה'אורי' דר"ה גורם לגילוי הקטנות שבאדם, ולכן מתגלה בר"ה בקשה של 'ארשת שפתינו יערב לפניך' שהוא נוט- ריקון אור-רש.

ה. ובמדרגת נפש זוהי מדרגתו של משה רבינו שנאמר בו "ואתה פה עמוד

בלבביפדיה מחשבה - סוגיות

אברהם

יבמות, סד, ע"א - אמר רב אמי, אברהם ושרה
טומטמין היו, שנאמר (ישעיה, נא, א) הביטו אל צור
חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. וכתוב (שם, שם, ב)
הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם.

והנה אמרו חז"ל (תנחומא, שופטים, סימן י"א) א"ל
הקב"ה (לאברהם), צא מן המדה, אברהם אינו
מוליד, אברהם מוליד. שרי אינה מולדת, שרה
מולדת. והיינו שאברם ושרי היו טומטמין, ואח"כ
נשתנה שםם לאברהם ושרה ואזי יצאו מטומטמים
לזכר ונקבה. וכך מבואר ברבינו בחיי (במדבר, כח,
יא) וז"ל, ומה שהיו מקריבין פרים (ריבוי לא יחיד),
כנגד אברהם, לפי שהיה כשני אנשים, (תחלה היה)
טומטום ואדרוגינוס (וצ"ב, שאמרו שהיה טומטום ולא
אמרו שהיה אדרוגינוס) וזכר, אברם ואברהם, עכ"ל.
ודו"ק היטב בדבריו. ולפ"ז נשתנה שמו מאברם
לאברהם קודם לידת ישמעאל, והבן. וכתב
בתוספות רא"ש (יבמות, סד, ע"א) וז"ל, אברהם
ושרה טומטמים היו, ואע"פ שמסתמא נקרע
כשנשא שרה, האמר ר' יהודה לקמן דטומטום שנקרע
אינו מוליד, ולרבנן נמי דפליגי עליה לא שכיח שיוליד,
עכ"ל. ולשיטתו, לשיטת רבנן מסתמא לא נישאו
כשהיו טומטמים, ושמא כיון שידעו ששניהם לאו בר
בנים, נשאו אעפ"כ זה לזה. וא"כ נקרע בודאי קודם
לידת ישמעאל. אולם עדיין שרה היתה עקרה, הן מפני
שתחלה היתה טומטום, והן מפני שלא היה לה בית
ולד, כמבואר שם. ועיין חת"ס (בראשית, כה, יט).

וכן מבואר להדיא בעשרה מאמרות (מאמר אם כל

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

סוגיות

אברהם

מילון ערכים בארמית

אבץ

אינו בפועל הגמור, כאשר הוא סתום [וכמ"ש בערוך ערך טומטום, וז"ל, כמו אטום, עכ"ל. טום-טום. ב' אטימות. והוא מלשון טמא. עיין ספר השורשים לרד"ק (ערך טמה). ובחשק שלמה (שורש טם) כתב שמבושיו "אטומים וטמונים". ולפ"ז טומטום מלשון אטום - טמון. ודו"ק] אינו בפועל גמור וכו'. ומייתא קרא אל צור חובצתם וגו', כי הם היו כמו צור שהוא אבן, וכל אבן אינו ממחר לצאת אל הפועל, רק היו כמו טומטמין שאינם בפועל, עכ"ל. והיינו "שאינו ממחר" לצאת לפועל, אלא דבק בראשית, ולכך אינו מוליד, כי הולדה הוא התפשטות מן הראשית. וכאשר עבר הזמן הראוי נתפשט מן הראשית ואזי נקרע ומעתה ראוי להוליד.

חי, ח"ג, סימן י"ב) כדברי הרבינו בחיי, שבעקירת שמם נעקו משם טומטום, וז"ל, שניהם טומטמין, כמו שהיו אברהם ושרה קודם שינוי השם, עכ"ל. וכן כתב הרמח"ל באדיר במרום (ד"ה שמיה דעתיקא סתים מכלא) וז"ל, ואז הוא מוכן להוליד, בסוד אברהם. ומה שעד אותה הזמן טומטמים היו ולא היו מוכנים להוליד, כי לא היו מוכנים אפילו להעשות כלי, אז נתקנו, כי הרי נתגלה בו העטרה (ע"י שנקרע) שבכוחה נתקן, עכ"ל. ועיי"ש סודם של דברים.

וכתב המהר"ל (יבמות שם) וז"ל, כי האבות הם התחלה לגמרי, שהוא היה ראשון באבות, ואשר הוא התחלה מפני שהוא התחלה בלבד אינו נמצא בפועל הגמור, כי כל התחלה אינה בפועל, ולפיכך אמר אברהם ושרה טומטמין היו, כי הטומטום

דע את תורתך

דרכי לימוד
בו יבואר דרכי
הלימוד מראשית
שלב אחר שלב

מילון ערכים בארמית אבץ

כתב בערוך ערך אבץ וז"ל, את הבדיל ואת העופרת (במדבר, לא, כב), תרגום, ית אבצא וית אברא, עכ"ל. ובתרגום ירושלמי שם פירש, בדיל, קיסטרא.

וכתב בעמק המלך (שער י"א, פ"ה) וז"ל, שהבדיל הוא רך, משא"כ בברזל, עכ"ל. וכתב בקהלת יעקב (ערך בדיל) וז"ל, בדיל הוא מז' מיני מתכות וכו', בדיל נצח (הרב בליקוטי תורה, תהלים פ"ד, ד"ה עוברי בעמק הבכא), וי"ל נצח ענף החכמה, ויונק ממילוי ע"ב, גימט' בדיל, עכ"ל. ולכך הוא רך, והבן, משא"כ ברזל בנוק' כנודע. ועיין שער המצות (עקב, אות ו'). וכתב בשמן ששון (שם) וז"ל, עיין שו"ע הלכות פסח, סימן תנ"א, ס"ק י"ג. ושם בבה"ט, עכ"ל. ושורש הבדיל בכסף, כמו שביאר רמ"מ משקלוב בביאור הזהר (דף נז). (ועיי"ש, בדיל, אותיות יד-לב. ועיין עוד בדבריו בליקוטים, דף שט"ו).

ונקרא בדיל מלשון בדיל מיניה, פורש ונפרד מן הדבר. והיינו שנפרד מן שורשו, הכסף. וכתב הרא"ש, שהבדיל מזוקק יותר מן העופרת.

ופעמים נקרא במקום אבץ בעץ, כמו"ש (כלים, פ"י, מ"ב) אין מקיפים לא בבעץ (וכן הוא בתרגום, יחזקאל, כז, יב. ושם, כב, יח, תרגם בעיץ. ועיין ערוך ערך בבעץ, וז"ל, ת"י את הבדיל, בעצא, עכ"ל). וכתב הרע"ב (שם) וז"ל, הוא בדיל וכו', ותרגום ירושלמי בעצא, עכ"ל. וכתב בר"ש (שם) וז"ל, והוא קסטרון דקתני בתוספתא, אין מקיפין בקסטרון, מפני שהוא פתיל ואינו צמיד, ואם עשאו לחיזוק הרי זה מציל, עכ"ל. ועיין ירושלמי (סנהדרין, פ"ז, ה"ה) גבי דין נסקל, שמשמע שבעץ וקסטיטיריון אינם דבר אחד, ודו"ק. וכן אמרו (תוספתא, מנחות, ט, כ) במנורה של בעץ ושל אבר ושל קסטרון. הרי שבעץ וקסטרון (והיינו הך קסטיטיריון, והיינו הך קוסטריא) אינם דבר אחד. וכן הוא בתוספתא ב"ב (פ"ה, ה"ט), ועוד מקומות.

ונראה שעיקר שורש המילה בעץ, בעצא, אבץ, הוא ב-צ, מלשון מבצבץ, ומלשון קבץ, והיינו שמקבץ את כל הביצבוצים, ויש לו תוקף וחוזק מלשון נצב. וכתב הרש"ר הירש (נשא, פ"ז, פ"ג) וז"ל, צב, קרוב אל סבב, והוא מורה כנראה על מחיצות המקיפות וכו', עיי"ש. וזהו מה שאמרו בכלים הנ"ל שאין מקיפין באבץ. וכן תוקפו וחוזקו, שמתחלף סדר אותיות אבץ, לסדר של צבא, שעניינו תוקף וכו'.

מילון ערכים בקבלה

ורידין

כתב בלקוטי תורה (וישב) וז"ל, ונבאר מלת משקה, ואופה, וטבחים, כי משקה הוא הקנה אשר בו הריאה שואבת כל מיני משקים (חסד - מים). והאופה, הוא וושט, שהוא אופה ומבשל המאכלים (דין - אש). וטבחים

הוא ורידים והמזרקין המוציאים דם, ובהם עיקר השחיטה להוציא דם (עיין זבחים, כה, ע"ב), לכן נקרא שר הטבחים, כי הם סוד הורידין המתשפטים בכל איברי הגוף למלאם מן הדם. והוא סוד דעת עליון אשר נאמר עליו, ובדעת חדרים ימלאו, ומתפשטין בכל הגוף והחסדים שהוא סוד הדם וחיות האדם המתפשטים בכל האדם, עכ"ל. וכמ"ש בשער הפסוקים (וישב) וז"ל, ומוח הדעת האמצעי, נמשך דרך הוורידין, הממוצעין בין הקנה והוושט, והם עיקר חיות האדם, עכ"ל. וכתב ברמ"ז (ערכי הכינויים, אות וא"ו, קכה) וז"ל, ורידים - הם ג', והם סוד הדעת עם הקטנות הכולל ג' המוחין, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער נ', דרוש י).

קבלה

מילון ערכים בקבלה

ורידין

בלבביפדיה קבלה

אריך

עץ חיים

עם פירוש בלבבי משכן אבנה
שער דרושי הצלם - דרוש ב'

ועיקר התפשטות הדם ע"י הורידין, הוא מן הכבד, כמ"ש בעץ חיים (שער כ"ו, פ"ב, מ"ב) וז"ל, מוח, לב, כבד. והמוח מתפשט בבחינת גידין, ועליו מלביש הלב ומתפשט בבחינת העורקים הדופקים, ועליו מלביש הכבד ומתפשט בבחינת ורידים של דם, עכ"ל. וכיון שנמשך מן הכבד ברור שזהו בחינת קטנות, בחינת עיבור, כנודע. מוח - גדלות. לב - יניקה. כבד - עיבור.

וכן מבואר בשער הפסוקים (וישב) וז"ל, היסוד דאמא,

הוא מלבוש הדעת הכולל חו"ג המתפשטים דרך הורידין הנזכר, בסוד עשרה דמים שבהם, כנזכר אצלינו בדרוש פסח ויציאת מצרים [וכתב הרמ"ז (אם לבינה, אות נר"ן) וז"ל, ה' פעמים דם, בגימט' וריד, עכ"ל]. והוא בסוד (משלי, כד, ד) ובדעת חדרים ימלאו, שהוא דם חיות האדם המתפשט בכל גוף האדם דרך הורידיים הנקראים חדרים קטנים. ונמצא כי הדמים הנמשכים תוך הורידיים, הם מוח הדעת דקטנות, היורד שם בזמן הגדלות, כנודע, עכ"ל. והוא בחינת נפש, כמבואר באדם ישר (דרוש בענין הצלם). כי מדרגת הכבד - דם, הוא נפש, כמ"ש כי הדם הוא הנפש. ועיין משנת חסידים (מסכת ההרכבה, פ"ב, אות ה'). ועיין בני אהרן (שער הגלגולים, הקדמה י"א, אות ט"ו). וכתב בעץ חיים (שער כ, פ"ה, מ"ק) וז"ל, מתחיל הכבד לברר בירורי הולד לצורך רמ"ח אבריו, ונעשה בו דם, ואז משלח הדם ההוא דרך הורידין, ומצטיירין האברים ונעשו בשר וגידין ועצמות. וכפי מה שמתבררים ניצוצי נפש הולד ונכנסה שם בכבד, כך הוא שיעור הבירור בחינת האיברים של הולד, עיי"ש שכך הולד גדל באבריו.

אולם בורידין גנוז מדרגה גבוהה יותר, כמ"ש בשער רוה"ק (דרוש א') וז"ל, כלם בחכמה עשית וכו', כי אבא עילאה שהוא חכמה, הוא חיות כל האצילות. וכאשר הא"ס מתפשט אורו העליון בתוך האצילות, הוא מתלבש תחלה תוך אבא ומתעלם בתוכו. ואז מתפשט אבא בתוך כל האצילות כולו עד סופו, ובתוך אבא מולבש ומוצנע חיות כל האצילות ונעלם בו, כנזכר. ועיי"א אבא שואבים כל האצילות החיות עליון של הא"ס המחיה לכל האצילות. וז"ס כלם בחכמה עשית. והנה החכמה הזו מתפשט בבחינת הורידיים והעורקים של הדם החיוני של אדם שהם בחינת הדופק הדופקים הנודעים, ובתוך הדופקים ההם גנוז ונעלם ומולבש החיות העליון דא"ס המחיה את כל האצילות כולו. באופן כי הדופק עצמו שהוא הורידי הוא אבא, והחיות שבתוכו הוא אור וחיות של א"ס המחיה אותו, עיי"ש. וכן מבואר בטעמי המצות (וירא).

והרי שבעומק, מחד מתפשט בוורידין הדם שבתוכו מדרגת הנפש, סוד דעת דמוחין דקטנות, אולם מאידך מתפשט בדם חיות אור א"ס, והבן מאוד. כי קו האמצע עולה עד א"ס, ויורד עד לתתא, ולכך נקרא בעומק אדם, א-דם, כמ"ש חז"ל. בשורש העליון א', אור א"ס, ולתתא, דם. ואינו רק מצד התפיסה התחתונה של בשר ודם, אלא אף מצד התפיסה העליונה, ששורה בו אור א"ס, והבן מאוד.

בלבניפדיה קבלה ארץ

אור א"ס

אמרו (שבת, קיח, ע"ב) אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי, כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה, נח, יד) אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו', לא כאברהם שכתוב בו קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה וגו'. והיינו אריכות ללא קץ, וזהו אור א"ס. ואור זה נגלה בתורה, וכמ"ש (עירובין, כא, ע"א) אמרו דוד ולא פירשו, דכתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד, אמרו איוב ולא פירשו דכתיב (איוב, יא, ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

צמצום

אמרו (ברכות, יג, ע"ב) תניא, סומכוס אומר, כל המאריך באחד, מאריכין לו ימיו ושנותיו, וכו'. ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' חייא בר אבא, חזייה דהוה מאריך טובא, א"ל כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים, תו לא צריכת. וזהו צמצום האריכות. והשורש הוא, מה שהצמצום מצמצם את אריכות הקו. עיין ערך קטן קו. ועוד. מחיצה. ואמרו (סוטה, לח, ע"ב) אריכי באפי גוצי לא מפסקי. ועוד. צל. וכתוב (קהלת, ח, יג) ולא יאריך ימים כצל.

קו

שורש כל אריכות באור הקו שמתארך מן א"ס ונמשך תוך החלל, והשתא מגיע עד חצי התחתון של עיגולי עתיק. ולעת"ל "יתארך" ויגיע עד אור א"ס לתתא.

עיגולים

עוג - עיגול. וכתוב (דברים, ג, יא) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, ערשו ערש ברזל, הלא הוא ברבת בני עמון, תשע אמות "ארכה" וארבע אמות רחבה באמת איש.

ועוד. אמרו (פסחים, צא, ע"א) מפקח "בגל" עתים פטור עתים חייב, כיצד, גל עגול נמצאת טומאה תחתיו חייב, גל ארוך נמצאת טומאה תחתיו פטור. ועוד אמרו (ב"ב, יד, ע"א) ס"ת, לא ארכו יותר על היקפו (היקף - עיגול), ולא היקפו יותר על ארכו. ועיין חולין (סה, ע"א). ועוד אמרו (סוכה, מה, ע"א) ערבות - רבות וארוכות וגבוהות י"א אמה, כדי שיהיו "גוחות" על המזבח אמה.

ועוד. גולגולת. יש בו נקב אחד ארוך. עיין חולין (מה, ע"א).

יושר

ג' קווים. חד "ארוך", חד קצר, וחד בינוני. ואמרו (ברכות, יא, ע"א) מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר, לקצר אינו רשאי להאריך.

שערות

צורת גידול השערות, שמתארכים בכל עת. ועיין עץ חיים (שער יג, פרק ט) וז"ל, ד - ארך הוא שורת שערות שתחת שפה תחתונה, עיי"ש. ועיין זוה"ק (תיקונים, תיקון ע', קכג, ע"ב) פתח ואמר, שערא שעיע אריך איהו רחמי מסטרא דאריך אנפין, ואתקרי ארך אפים, עיי"ש (קכה, ע"א).

אזן

אמרו (ר"ה, כז, ע"א) והתניא, זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האזן יכולה לשמוע, לכך מאריך בשופר.

וכן עשה אזניך כאפרכסת, ארך-פסת.

חוטם

עיין עשרה מאמרות (מאמר חקור הדין, ח"ה, פ"ח) וז"ל, מחה אמחה את זכר עמלק - הכוונה שאין מדת ארך אפים המסורה לבעל החוטם נוהגת כלל בעמלק, לא מיניה ולא מקצתיה, עכ"ל. ועיין זוה"ק (ח"ב, קכב, ע"ב) דחוטמא דעתיקא ארך אפים אקרי בכלא, וההוא נהירו דחכמה סתימאה אקרי חוטמא דיליה. ועיי"ש (ח"ג, קלח, ע"א).

ועוד. חרון אף. וכתבי (משלי, טו, יח) איש חמה יגרה מדון וארך אפים ישקיט ריב. ואמרו (מדרש משלי, שם) איש חמה יגרה מדון, א"ר נחמיה, זה שדעתו קצרה עליו, וארך אפים ישקיט ריב, זה שדעתו ארוכה עליו. ואמרו (עירובין, כב, ע"א) אמר רבי חגי, ואיתימא ר' שמואל בר נחמני, מאי דכתיב ארך אפים, ארך אף מבעי ליה, אלא ארך אפים לצדיקים, ארך אפים לרשעים. ועיין עץ חיים (שער יג, פרק ט) וז"ל, לפי שארך אפים מורה על ב' מדות יחד, ולזה לא אמר ארך אף, אלא אפים, עיי"ש. ועיין בשער הכוונות (דרושי ויעבור, דרוש ג'). ועיין שער ההקדמות (ה, ע"ב) וז"ל, ובהאריך אפו עליהם, יקרא ארך אפים, עכ"ל.

ושורשו י"א סמני קטורת, ובפרטות "קלופה". וכמ"ש בספר הכוונות הישן, וז"ל, קלופה - בגימט' ארך, שהוא לבוש אחרון לעולם, עיי"ש. ועיין פע"ח (שער הסליחות, פ"י) וז"ל, וארך אפים, מורה שיש כעס ואף, אמנם שהוא מאריך אפו וכעסו, ואחר זמן גבי דיליה, כמארז"ל מאריך רוחו וגבי דיליה, עכ"ל.

פה

אמרו (ברכות, ט, ע"ב) וכיון שקבועה רבנן בתפלה, כתפלה אריכתא דמיא. ואמרו (שם, לב, ע"ב) אמר ר' חנין אמר ר' חנינא, כל המאריך בתפלתו, אין תפלתו חוזרת ריקם, וכו'. כל המאריך בתפלתו ומעיין בה, סוף בא לידי כאב לב, עיי"ש. ואמרו (יומא, נד, ע"ב) ולא היה מאריך בתפלתו, שלא להבעית את ישראל. וכן אמרו (סוטה, לז, ע"א) באותה שעה (קרי"ס) היה משה מאריך בתפלה, א"ל הקב"ה, ידידיי טובעים בים ואתה מאריך בתפלה.

עינים - שבירה

מה לי קטלא כולה - מיתה, מה לי קטלא פלגא - יסורים. ואמרו (ברכות, ה, ע"א) ואם קבלם

(ליסורים) מה שכרו, יראה זרע יאריך ימים.

ובקלקול אמרו (שבת, סב, ע"ב) שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה כדי שיתנו בהם עיניהם. ואמרו (עירובין, נד, ע"ב) לא יחיה ולא יאריך ימים, מיתה, שבירה.

ועוד. אמרו (כתובות, לו, ע"ב) במיתה ומלקות דאידי ואידי בגופיה, אימא מיתה אריכתא היא ונעביד ביה.

ועוד. אמרו (כריתות, ט, ע"ב) טומאה אריכתא היא. ואמרו (ברכות, נד, ע"ב) ואמר ר' יהודה, שלשה דברים המאריך בהן מאריכין לו ימיו ושנותיו של אדם, המאריך בתפלתו, והמאריך על שלחנו, והמאריך בבית הכסא. ובית הכסא, הוא תיקון השבירה, בירור הפסולת.

ומצד התיקון אמרו (שבת, לח, ע"ב) כירה "שנחלקה" (שבירה) לאורכה טהורה. ואמרו (יומא, לא, ע"א) מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט. ואמרו (מו"ק, ח, ע"ב) אבל מחנכין את הכוכין. כיצד מחנכין, אמר ר' יהודה, שאם היה ארוך מקצרו.

עתיק

כל אריכות באה ע"י עתיק, שמעתיק עליון לתחתון, ומאריכו. בסוד דדי בהמה דעתיק, שיורדים לבריאה, והוא יסוד גדול, שמוכן מהו שורשו של אריך בעתיק.

אריך

עיינ יונת אלם (קיצור הקיצור) וז"ל, אריך מלביש רישא דאין, חוץ מכתר שבו, ולכך נקרא אריך, כי מתארך למעלה הרבה. ועוד למטה הוא מתפשט בכל אורך עולם האצילות להחיות הפרצופין, עכ"ל. וכתוב (שמות, לד, ו. במדבר, יד, יח) ארך אפים. ושורש האורך, אור-ך. או"ר ר"ת אורך - רוחב. חיבורם. והוא מ"ש (שבת, צח, ע"ב) שדי אורכיהו לפותיא, שדי פותייהו לאורכא. וזהו בחינת מש"כ (שמות, כח, טז) רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו. ועיין עירובין (יב, ע"ב) כיון דארכו כרחבו, הוה ליה חצר, וחצר אינה ניתרת אלא בלחי וקורה. ועיי"ש (ה, ע"א). ועיי"ש (יט, ע"ב) האריך בדיומדין, ודיומד מחבר אורך ורוחב. ועיי"ש (נה, ע"א).

ועיין שער הכוונות (דרושי ועבור, דרוש ז) וז"ל, וכבר הודעתך, בביאור אד"ר, כי מספר ארך (מתוך ש"ע של א"א) נשארים אליו, ומספר ק"ן יורדים בז"א, וכו', וכנגד מספר ארך הנשארים בו נקרא ארך אפים, עכ"ל. ועיי"ש (דרושי קבלת שבת, דרוש א', ענין הבן לה').

אבא

בביבד אב כתיב (שמות, כ, יב) למען יאריכון ימיך. ואמרו (קידושין, לט, ע"ב) לעולם שכולו ארוך. וע"ז אמרו (מנחות, מד, ע"א) ואמר ר"ל, כל המניח תפילין מאריך ימים. כי הם בחינת מוחין דאו"א, כנודע. ועיין חולין (קלו, ע"ב) "אבא אריכא". ועיין פע"ח (שער השבת, פ"ח) וז"ל, באומרך ה' לאורך ימים, תכוין, כי יש בפנים ש"ע נהורין הנ"ל, ומהם לוקח ז"א ק"ן נהורין, ונשארינ בא"א (א"א שמאיר לאו"א) כמנין ארך, לכן לארך חסר, להורות ארך נהורין הנ"ל, עכ"ל. ועיי"ש (שער השופר, פ"ב).

אמא

בינה - תבונה. וכתיב (איוב, יב, יב) בישישים חכמה וארך ימים תבונה. ואמרו (שבת, קנב, ע"א) תניא, ר' ישמעאל ב"ר יוסי אומר, ת"ח כל זמן שמזקינין חכמה נתוספת בהם, שנאמר בישישים חכמה וארך ימים תבונה.

ועוד. כתיב (דברים, כב, ז) שלח תשלך את "האם" ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים.

ועוד. על סוטה שנמצאת נקיה אמרו (ברכות, לא, ע"ב) קצרים יולדת ארוכים.

ועל לאה שהיא בחינת תבונה, מלכות דבינה, אמרו (ב"ב, קכג, ע"ב) ועיני לאה רכות, מאי רכות, וכו', א"ר אלעזר שמתנותיה ארוכות.

ועיין שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ה', ענין כוונת אמן) וז"ל, שאחר שיקבלו זו"ן ה"ג מוחין מאימא, חוזרים ועולים עד א"א הנקרא ארך, עיי"ש ג' היות דס"ג ועוד ל' ועוד ב' כלולים עולה ארך, עיי"ש. ועיין רמ"ע מפאנו (מאמר מאה קשיטה, סימן נח) וז"ל, ארך אפים - בינה, מאריך אפיה וגבי דיליה, עכ"ל.

ז"א

מדות. ואמרו (סנהדרין, קיא, ע"א) הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי, ולא הרהרו על מדותי וכו', אמרתי לאברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנה, בקש מקום לקבור את שרה, ולא מצא.

ועוד. הראשין מט' תיקוני ז"א, הוא ארך אפים, עיין ספר הליקוטים (שלח), ואח"כ גודל "ומתארך" ונעשה לו י"ג תיקונים מהארת א"א. עיין ספר הליקוטים (תהלים, כג).

ועוד. אמן, יחוד הוי"ה אדנו"ת, כנודע. ואמרו (ברכות, מז, ע"א) וכל המאריך באמן, מאריכין לו ימיו ושנותיו.

ועוד. אמרו (סוכה, מה, ע"ב) סוכה דלא מפסקי לילות מימים, כולהו שבעה כחד יומא אריכתא. יחוד זו"ן. ומעין כך בר"ה, אמרו (ריש ביצה) שנחשב ב' ימים כיומא אריכתא.

נוק'

בית, תיבה, בית-ה. וכתיב (בראשית, ו, יד) שלש מאות אמה ארך התיבה. וכן כתיב במשכן (שמות, כו, ב) ארך היריעה האחת.

ועוד. ארץ. וכתיב (בראשית, יג, יז) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה. וכתיב (שמות, כ, יב) למען יאריכון ימך על "האדמה".

ועוד. כלים. וכתיב בארון (שמות, כה, י) אמתים וחצי ארכו. וכן בשאר הכלים, וכמ"ש (סוכה, ה, ע"א) כל כלים שעשה משה נתנה בהם תורה מדת ארכן. ועיין זבחים (סב, ע"א).

עין חיים עם פירוש בלבני משכן אבנה

היכל המישי ♦ שער דרושי הצלם דרוש ב' ♦ כללים של חו"ג והם י"ח

(ז בענין ח) בכל חסד וחסד מהה"ח או ז' חסדים שהם ה' ונכללין ביסוד הרי ו' וניתנים לנוקבא הרי ז' וכן הם ז' גבורות: יסוד הדברים הם ה' עילאה וה' תתאה, כלומר התפרטות הה"ח הם בסוד בינה-ה, ומתפרטים עד ה' תתאה מלכות ונכללין בה בסוד כללות דכללות. והיינו שהכללות היא ביסוד, וכללות דכללות היא במלכות. ואמנם עיי"ז זה נעשה מה' חסדים ו' חסדים, ומו' חסדים ז' חסדים, אך ביסודם הם רק ה"ח, רק שמכח הכללות וכח הכללות דכללות הם נעשים ז' חסדים.

וטעם הדבר שהכללות ביסוד, וכללות דכללות במלכות, הוא בסוד אותיות א"ת ב"ש, שהמלכות היא כנגד הכתר, שבכתר הגילוי הוא בסוד היחידה שכולל כולם בשוויות, ובמלכות זה מתגלה באופן שהיא כללות דכללות לתתא. והיסוד הוא כנגד החכמה, שהיסוד שנקרא 'כל' הוא כנגד החכמה שהיא בסוד 'כולם' בחי כמה עשית.

והנה מכל א' מאלו בין החסדים בין הגבורות המתפשטים בגופא דז"א יש ג"כ בכל א' מהן כללות כל הז': כמתבאר לעיל שיש התפשטות מדין א' א' ומדין עתיק, והמתבאר השתא היא התפשטות מדין א' א' שמתפשט בכל הקומה כולה כמים הנגרין ומתפשטים, שהחסדים מתפרטים לפרטים באופן של זה אחר זה, ולא שרק מתפשטים לז"ת אלא מתפרטים לפרטים כמבואר. לעומת כך התפשטות מדין עתיק שהיא התפשטות שמקבילה את המדרגות אלו לאלו, שבזה הוא מצרף את כל המדרגות דפרטות בבת אחת, דהיינו שמצרף כל העתיק שבכל עו"ע לעתיק א', וכל הא"א דככל עו"ע לא"א א', וכעזה"ד במידות, בסוד עתיק בסוד יחידה".

נמצא א"כ שחסד שבחסד דז"א וחסד שבגבורה דז"א כו' וחסד שבמלכות כולם הם בחי' חסד א' הנקרא חסד הראשון, ואח"כ החסד הנקרא גבורה מתפשט לז' בחי' והם גבורות החסדים שבחג"ת וגבורות החסדים שבנה"י כו' עד גבורת חסד שבמל', וכעד"ז כולם, והחסד הנקרא ת"ת מתפשט בז' ספירות בת"ת דחסד וגבורה כו' ובת"ת דמלכות וכעד"ז כולם באופן שאין לומר שכל בחי' החסד שבה"ח נכנס בחסד ז"א וכל בחי' גבורות החסדים נכנס בגבורות ז"א וכיוצא בזה. אמנם חסד ראשון שבה"ח נחלק לז' בחי' לז' ספירות וכעד"ז כל ז' החסדים וכעד"ז כל ז' הגבורות כשנכנסין בנוקבא דז"א והבן כ"ז היטב: והיינו שההתפשטות היא בכל מדרגה המקבילה שלה לתתא בכל פרטות ופרטות.

ואמנם אותו בחי' חסד שבחסד הוא שורש לכל שאר בחי' דחסד המתפשט בז' ספירות: והיינו כפי שהתבאר לעיל ששורש החסד הוא חסד עליון דא"א שנקרא 'ורב חסד', ומשם מתפשט לתתא עד חסד דז"א, דהיינו

א והיינו כי התפשטות מדין עתיק הוא התפשטות לרוחב, וי"ס באופן של אורך נעשים י"ס באופן של רוחב. והשורש לזה הוא הקו שיצא מאור א"ס שיצא קו אחד וממנו נעשה עיגולים שהוא בחי' צמצום של החלל שהוא בחי' רוחב, והיינו אחרי שהתפשט לאורך הוא מתחיל להתפשט לרוחב, ולמטה מכך נעשה ג' קוין בסוד צורת אדם בא"ק.

והיינו שכאשר יש 'מעכב' אז נעשה התפרטות, והוא סוד הבטישו שהאורות מכים זה את זה ונעשה ניצוצות-התפרטות. ואחרי שלב זה עתיק מחבר מן הקצה לקצה באופן של רוחב, כלומר הוא מחבר זה את זה באופן של 'מהויות' מחמת שהם 'דומות' זו לזו, ומצרף את כל המדרגות המתפרטות לאחד. ומזה התגלה תורת הרש"ש של החלפת אורך בעובי ועובי באורך, והיינו שהוא שלב נוסף שעתיק מחבר מהויות, נעשה החלפות מחמת הידמותם. ודוגמא לכך באדם הלומד תורה באופן של 'למיגרס' הוא בחי' אריך, אך 'למיסבר' דהיינו ע"י עיון והתבוננות, ואזי מדמה מילתא למילתא ע"י דעת דהבדלה ודחיבור וכו' בסוד עתיק.

אולם נחמד שהתפשטות עתיק שהיא לרוחב אינו התפשטות כפשוטו מכח עתיק, אלא עתיק מחבר ואריך מתפשט, וצירוף של עתיק לאריך גורם שההתפשטות (מכח אריך) תתפשט לרוחב, ודו"ק.

מ'ורב חסד' ל'נוצר חסד' שהוא חסד תחתון דא"א, ומשם לחכמה ובפרטות לחסד דחכמה ואח"כ לבניה ומבינה לבניה דז"א. אולם התלבשות החסד העליון הוא בחסד דז"א שהוא הספירה הראשונה דיליה, והוא הכלי לחסד העליון, וביחס הזה הוא שורש לכל החסדים.

וכעד"ז גבורה שבחסד שורש לכל ז' בחי' דגבורה דחסד וכיוצא בזה מכולם: כנ"ל שאמנם השורש העליון הוא מדרגת 'ורב חסד' דא"א, אך בהתלבשות החסד לתתא החסד הראשון דז"א הוא השורש, והיינו מצד שהוא הכלי של הארת מדרגת 'ורב חסד' דא"א. וכעזה"ד החסד דגבורה הראשון, כל אחד הוא שורש לכל החסדים המקבילים לאותה מדרגה, אך החסד דחסד דז"א הוא שורש עליון יותר כמתבאר מיד.

ואמנם חסד שבחסד ראשון הוא לבדו נקרא יומם בסוד יומם יצוה ה' חסדו יומא דכולהו כי הוא שורש לכולם והם ענפים מתפשטים ממנו אבל שאר החסדים נקרא יום ולא יומם: החסד שבחסד דז"א נקרא יומם, והוא שורש לכולם מצד היותו עצמות הכלי שמקבל את הארת מדרגת 'ורב חסד' דא"א. והיינו שמדין 'ורב חסד' דא"א עצמו אין אלא יום אחד, כי הוא כולו חסד, כי בחי' ז' ימים הם התחלקות למידות שונות זו מזו חסד גבורה תפארת וכו', והוא מדרגת ז"א, בחי' שית אלפי שנין, אך בא"א הוא כולו חסד, שגם בחי' ז' ספירות שבו הם חסדים, ולכן הוא בחי' יום אחד העליון.

ואמנם הוא שורש בחי' 'יומם', כלומר יומם שלכשעצמו הוא בחי' יום אחד שאין בו ימים אחריו, ז' ימי הבנין, אך בבחי' יומם המתלבש בחסד הראשון דז"א מצד היותו כלי להארה דא"א, וביחס לז"א הם מתפשטים לז' ימים, ז' ימי הבנים, והיינו בהתלבשותו לתתא מחסד שבחסד דז"א לחסד שבגבורה, אמנם כל חסד דפרטות לכשעצמו נקרא יום ולא יומם, שכל יום הוא יום לעצמו, ביחס לימים האחרים שהם מידות אחרות, ודו"ק.

והגבורות נקרא לילה: כמתבאר לעיל שבא"א גם הגבורה שבו אינו נקרא לילה אלא חסד, 'גבורה שבחסד', דהיינו החסד, וגם הגבורה שבחסד הם בחי' יום ולא בחי' לילה.

ונחדד שיש ג' בחי' גבורות, א: בחי' גבורה עליונה שהיא בחי' ריבוי של השפעה כגבורות גשמים שע"ז אמרו שלא יכולים ברוב טובה, ומצד הקלוקל זה התגלה במבול, ולעת"ל יתגלה שהקב"ה יוציא חמה מנרתיקה. ב: בחי' גבורות שהם הגבלה של החסד. ג: בחי' גבולות בחי' התחלקות והתפרטות. וגבורות בסוד הגבלה הוא גם בא"א כי זה השפע מוכרח להיות בתוך כל העולמות שבחלל, ולא לצאת לחוץ, אולם בחי' גבורות בסוד התפרטות אין בא"א כי הוא בחי' אחדות בחי' רה"י, אלא בז"א ולמטה, בתחלה יצא ו"ק שכל אחד מידה לעצמו, בחי' רה"ר, ואף שאח"כ נתקן ונעשה רה"י, מ"מ עדיין הוא אחדות של פרטים, ודו"ק.

אמנם בז"א הגבורות הם בחי' לילה, ומה שקראים הגבורות לילה, היינו כי מציאות הלילה הוא הגבלת היום הקודם, הגבלת החסד, ובחי' הגבלה היא בחי' גבורות, וכן בחי' לילה בבחינת פירוד, בחי' שליטת המזיקין, בסוד הנה מיטתו שלשלמה שישים גיבורים סביב לה, שהלילה מבדיל בין יום ליום.

משא"כ בא"א, אין בו בחי' לילה בחי' גבורות, מצד שהוא אריך-אורך, נוטריקון אור-רך, בחי' י"ג מידות של רחמים, בחי' זקן מלא רחמים, כולו אור, ואין שם מציאות של חושך. והיינו כי אין בו נוק' לעצמה אלא היא בשמאל דיליה לבד, ומחמת זה אין בו גילוי של לילה אלא כולו יום, ששורש הנקבה הוא חושך ושורש הזכר הוא אור.

והוא סוד ב' ימים דר"ה שהם נקראים יומא אריכתא, דהיינו שאין לילה שמפסיק בין יום' א' ליום ב', בסוד 'אריך' משורש א"א. והוא המבואר כאן בדברי הרב שיומם בשורשו שהוא בחי' א"א שאין בו ימים נחלקים כי גם גבורה דיליה היא בחי' חסד, ומשום זה אין בו לילה המפסיק בין הימים. לעומת כך התפרטות הז' חסדים דז"א הם בחי' יום שמתחלקים, מחמת הגבורות, והם הלילה שבין יום ליום, אולם החסד הראשון דז"א נקרא יומם מצד היותו כלי הארת יומם דא"א בסוד 'ורב חסד', והוא שורש ההתפשטות והוא לבדו נקרא יומם כי

שאר החסדים שבו נקראים יום, ודו"ק.

ט) חטא אדה"ר גרם שהגבורות להיותן במקום רחב יצאו תחלה אך מקודם בהיותן למעלה במקום צר היה מוכרח שהחסדים יתפשטו תחלה: כמבואר בספר הליקוטים^ב כמה הבחנות בחטא אדה"ר, וכאן הרב מבאר הבחנה אחת מהן.

והיינו שהחסדים והגבורות מתפשטים מן הדעת, והיינו כי נה"י דאימא נעשה חב"ד דז"א, ולכן יסוד דאימא בו מתלבש הדעת דז"א. ועיקר הדעת שהוא ביסוד דאימא דז"א מתפשט עד חללי דגלגלתא דז"א, לעומת כך עטרת היסוד דאימא מתפשטת עד מקום החזה דז"א, ולכן על דרך כלל מבואר בדברי הרב שיסוד דאימא מתפשט עד חזה דז"א.

נמצא שהה' חסדים שנמצאים בחללי דגלגלתא בדעת דז"א ביסוד אימא צריכים לעבור את מיצר הגרון^ג שהוא המקום הצר ביותר בקומת אדם, כדי להתפשט בגופא דז"א, ונמצא שהחסדים והגבורות נמצאים במקום צר, ולכן הגבורות לא יכולים לירד תחלה, והיה צריך שהחסדים שהם בסוד המים ירחיבו את הנקב, בסוד בדקא דמיא כיון דרווח רווח, ואזי יצאו הגבורות אחרי החסדים וימתקו.

אולם חטא אדה"ר גרם שהדעת עבר את הגרון וירד למקום התפארת דז"א שהוא מקום רחב. דהיינו במקום שהדעת תישאר בחללי דגלגלתא ירדה לבחי' תרין כתפין כדוגמת א"א, והיינו שהמקום הרחב ביותר באדם הוא תרין כתפין, בסוד מן המיצר קראתי י"ה, בגרון, ענני ה' במרחב י"ה, בכתפיים, והם זה על גבי זה, הצר על הרחב.

לכן לולי חטא אדה"ר החסדים היו יורדים תחלה כדי להרחיב את הנקב, אבל מחמת החטא שהיו הגבורות במקום התפארת מקום רחב ירדו הגבורות תחלה ולא הומתקו. ועוד כי החסדים הם בסוד 'אורך', בסוד 'ארוכה מארץ מידה', לכן קודם החטא הם במקום הצר שהוא מקום האורך, לעומתם הגבורות הם בסוד רוחב, בסוד 'רחבה מיני ים', והוא סוד 'רחובות הנהר' שהוא יסוד דאימא שבו הדעת שבו ה"ח וה"ג'^ד, לכן בסוד הגבורות לאחר החטא ירדו למקום רחב.

ואמנם מאידך מקום הרוחב הוא בחי' התרחבות בחי' החסד, לעומת כך מקום הצר הוא בחי' צמצום, בי' גבורות. מ"מ ע"י הה"ח שבמקום הצר בגרון נגרם מחמת זה שהה"ג מחוברים עם הה"ח, משא"כ כשירדו הגבורות לתרין כתפין ירדו למקום רחב ונפרדו החסדים והגבורות מהדדי, ואזי לא התמתקו הגבורות ע"י החסדים.

נמצא שמה שירדה הדעת למקום רחב נגרם גם שיצאו הגבורות תחלה, וגם שנפרדו מהחסדים וע"ז לא היה בהם מיתוק. והיינו כי מקום ההתפרדות בקומת אדם הוא מקום הכתפין שבו מתפצלים הידיים^ה, ימין ושמאל.

לעומת כך קודם חטא אדה"ר היו הגבורות בדעת בחללי דגלגלתא דז"א, ושם היו החסדים והגבורות מצור-פים במקום הצר המחרבם, ועוד שהוכרחו החסדים לירד תחילה להרחיב הנקב.

ב פרשת בראשית.

ג מצד הפנים הוא 'גרון' ומצד האחור הוא 'צוואר'- 'אוצר', אור-צר.

אמנם מציאות היסוד הוא מקום צר יותר מן הגרון, אך היסוד הוא בחי' דבר הכולל מצורת האדם, ומהותו 'יוצא מן האדם', ולכן מתגלה בו כח ההולדה שהוא בחי' יציאה לחוץ של קומת האדם לעצמו, (וכ"ש לשיטת הלשם שמבאר שצורת אדם מסתיימת בטבור, וכל הנה"י אינו חלק מצורת אדם) משא"כ הגרון הוא מקום הצר בקומת אדם עצמו, ודו"ק.

זכן אצבעות היד אמנם הם צרות, אך הם בחי' הענפים של היד שהם התפרטות היד, ואינן עיקר איבר שבונה את צורת האדם, ודו"ק.

ד ומצד הקלקול הוא 'רחב' הוונה שאח"כ נתקנה בסוד התשובה.

ה והיינו התפרדות הגמורה בפועל, אך כבש יש שורש להתפרדות באח"פ, ב' אזניים, ב' עיניים, עיין בתחלת שער אח"פ.

והוזכר ל' שמדין הקטנות קודם יורדות הגבורות ואח"כ החסדים, ומדין הגדלות קודם יוצאים החסדים ואח"כ הגבורות, וע"י חטא אדה"ר נגרם שגם בגדלות יצאו הגבורות תחלה לפני החסדים.

גם ברדת הדעת יסוד דאמא שהוא לבושו יורד עמו, ונצח והוד דאמא נשארו במקומן ואין זה תימא כי קו האמצעי יורד לבדו: וכפי שהתבאר לעיל שנה"י דאימא התרקנו להיות חב"ד דז"א, ולכן הדעת דז"א מת' לבש ביסוד דאימא, והיסוד' יורד עם הדעת שבו לתתא מחמת פגם חטא אדה"ר, לעומת כך הנו"ה נשארו במקומם בגלגלתא דז"א. ומבאר הרב שאין זה תימא, כלומר אע"ג דהם נה"י שהם מחוברים ואם יורד היסוד היה צריך לירד עמו גם נו"ה, מ"מ אין זה תימא, וצ"ב.

ביאור הענין הוא, כפי שהתבאר הרבה, שכל הירידות והעליות בסוד הדעת הם בקו האמצעי, קו האמצעי יש בו תכונה של עליה וירידה, בסוד הבריה התיכון שמבריה מן הקצה אל הקצה, בסוד יעקב. ואמנם הבריה התיכון הוא התפשטות מן הקצה לקצה בסוד רוחב והוא סוד בריח-רוחב, מ"מ קו האמצעי בסוד הדעת מבריה מן הקצה לקצה בסוד קו האמצעי מלמעלה למטה, וממטה למעלה, ובו נמצא כל העליות והירידות כולם מדין קו האמצעי.

ביחס הזה שהדעת הוא שורש כל העליות והירידות, נמצא שהוא שורש לתיקון וגם שורש לקלקול, והיינו שיש בחי' קלקול בקוים בימין ושמאל, שמצד ימין הוא ישמעאל, ומצד שמאל הוא עשו, אך כאן מיירי בבחי' הקלקול שבדעת, מדין קו האמצעי.

בדעת נמצא כל שורש הקלקולים כולם, אך מאידך נמצא בדעת שורש כל התיקונים כולם. שורש הקלקול במלך הראשון של ז"מ שהוא מלך הדעת שהוא קו אמצעי, וכן מצד התיקון בסוד קו האמצעי בסוד הדעת.

יתר על כן, הדעת שהוא קו האמצעי שורשו בקו העליון שהתפשט מאור הא"ס, בסוד קו אחד, שביחס הזה קו האמצעי הוא גבוה מקו ימין ומקו שמאל, מחמת שהוא יוצא מאור א"ס, ורק למטה ממנו מתפצלין לג' קוין. וכן הקו שורש לדעת מצד שהקו העליון עתיד להתפשט עד אור א"ס לתתא, בסוד מבריה מן הקצה אל הקצה.

מעתה מבואר היטב טעם היסוד שהוא בסוד קו אמצעי שמתפשט למטה יותר מנו"ה, שהוא מצד שורשו בקו היוצא מאור א"ס שיורד ראשון לפני קו ימין ושמאל שהם מתפשטים מתוך ומחמת קו האמצעי. וכן נמי מצד שורשו בקו העליון שעתידי לירד למטה לבקוע לאור א"ס מהצד התחתון.

והיינו שמדין ג' קוים הם חב"ד חג"ת ונה"י מחוברים, וביחס הזה הם צריכים לירד כולם יחד, אולם מדין קו 'אחד', היסוד יורד לבדו למטה יותר כמו ששורשו מתחיל למעלה יותר, שהדעת מתלבש ביסוד, מדין קו אחד, קו אמצעי שיורד לבדו.

ואמנם התבאר במ"א שסוד קו האמצעי הוא בחי' התפארת, אולם התפארת הוא קו אמצעי בבחי' גופא שקבוע במקומו, והיינו שבחי' הקביעות של קו האמצעי הוא הת"ת, אך מצד התנועה של קו האמצעי שיורד מלעילא לתתא ועולה ומתתא לעילא הוא הדעת. ובפרטות מצד הדעת הוא עולה ומצד היסוד הוא יורד, אך גם בחי' הירידה שהוא מצד היסוד הוא מצד היות הדעת מתלבש ביסוד, ודו"ק.

והנה כמו שזו"ן הניחו שורש גו אמא עלאה בצאתן לחוץ ושרשם הוא ההוא רוחא דשדי בגווה: כנודע רוחא דשדי בגווה הוא הרוח שנותן הזכר בנקבה, ומתחיל באו"א וכעזה"ד לתתא בכל פרצוף.

והוא כח החיות שמכח זה האם מולידה, ובכל אחד מהנולדים היא נותנת בו חלק מאותו רוח. ומדין רוחא

1 בשער המוחין ובשער מוחין דצלם.

2 והיינו עטרת היסוד כנ"ל.

ח מ"מ גם בתפארת מתגלה הארכה שנחלק לג' שלישים וממנו גדל ז"א ונעשה לו כתר. ט מה שמבאר השתא אינו להדיא המשך למה שהתבאר קודם.

דשדי בגווה הראשון שהיא נותנת הוא הבכור, ולכך יש דין לכבד את הבכור.

אולם כאשר הרוחא דשדי בגווה נשלם האישה אינה יולדת יותר, וכן כשיוצא ממנה שורש רוחא דשדי בגווה היא מתה והוא הנאמר ברחל בעת לידת בנימין 'ויהי בצאת נפשה'. ורוחא דשדי גווה יש בו חלק הנשאר למעלה, ויש את החלק היורד לתא, ולכן זו"ן כשיצאו לקחו רוחא דשדי בגווה אך השאירו ג"כ שורש של אותו הרוח, שע"י היא עתידה עוד לילד.

כן הנשמות של הצדיקים היוצאין מבינה או ממלכות מניחין שם שרשם ביסוד בסוד ההוא רוחא דבגווה ג"כ והבן זה היטב: הוא גם בנשמות היוצאין מבחי' הזכר, אך בכללות הם יוצאים מן הבינה או המלכות. וכמו שמבינה יצאו זו"ן שהם מדרגת וולדות של אימא עילאה, והם השאירו מאותו הרוח באימא, כן הוא ג"כ רוחא דשדי בגווה של נשמות הצדיקים היוצאים מן הבינה השאירו מאותו הרוח באימא, ובזה נעשים אחים לזו"ן, וכעזה"ד בנשמות דמלכות.

אך נשמות היוצאין אחר כך הם מתלבשין בההוא רוחא דז"א וההוא רוחא דנשמות הקודמות להם: והיינו שהצדיקים היוצאים מן הבינה או מן המלכות עצמם, בכללות הם בחי' 'בכור' ביחס לנשמות היוצאים מרוחא דז"א, ולכן יש להם חיוב לאח הבכור, כי הם יונקים מאותו הרוח עצמו, והוא פי' דברי הרב 'רוחא דנשמות הקודמות להם', כלומר יונקים מהרוחא הקודם להם".

נמצא ששורשן מ"ה וב"ן הוא כלול בהאי רוחא דנוק' בין בבינה בין במלכות אלא שעיקרו במלכות הוא ב"ן דגבורות, ובזכר הוא להפך שרוחא דאבא הוא ביסוד דיליה או בז"א עיקרו הוא מ"ה דחסדים: כלומר הראשון הוא מקבל מעיקר הרוחא דשדי בגווה או מבינה או ממלכות, והנשמות של אחריהם הם מקבלים מאותו שורש, אך הם יונקים מהוולדות הקודמים להם, ולכן וחייבים בכבודם מדין כבד את אביך ואת אמך 'את' לרבות את אחיך הגדול, מדין שיצא מהאב והאם ומשורש הרוח של האב שלפניו.

ואח"כ בזווג פב"פ אז נותן בה חסדים דמ"ה עצמן: זו סוגיא רחבה והתבאר כמה פעמים במפרשים. והיינו שב-תחילה ז"א נותן לנוק' ה"ג, ואח"כ בזיווג פב"פ נותן בה החסדים דמ"ה עצמן. ועיין במפרשים בפי"ש בש"ש ברש"ש ובבית לחם יהודה, שביארו כל אחד לפי דרכו אילו חסדים הוא נותן בה, האם מ"ה דב"ן או ב"ן דמ"ה, עצמותו או הארתו, והוא גם תלוי בפלוג' דהיפ"ש והרש"ש בסדר ההחלפות.

והיינו דאמנם בכללות עיקר החסדים הם לז"א ועיקר הגבורות הם לנוק', אך כמו שיש התפשטות של גבורות בז"א כמו כן יש התפשטות של חסדים בנוק'. והנה בהתפשטות של הגבורות בז"א נחלקו המפרשים, ובהג' דרה כוללת הגבורות עצמם ניתנים לנוק' אך הארה של הגבורות מתפשטת בז"א, וכמו כן בנוק' אין החסדים עצמן מתפשטים בה אלא רק הארתן. ולכן הנוק' תמיד חסר בה הארת החסדים ונמצאת דעתה קלה, שק"ל הם ה"פ כ"ו שהם ה' פע' הוי"ה שמתגלים בגבורות, וחסר לה ה' הוי"ו המתגלים בחסדים, כמבואר להלן בדברי הרב בסוד 'יורא ה' כי סר לראות'.

והיינו כי בתחילה הז"א נותן לנוק' דרך אחור, שאז הוא נותן לה את הגבורות, שע"ד כלל הגבורות הם בסוד 'אחור', לעומת כך החסדים הם בסוד הארת פנים, לכן החסדים הוא נותן לה בזיווג כפ"ב.

י והוא הנידון בפוסקים האם דין כיבוד הוא באח הגדול או באח הבכור דייקא. אולם מ"מ גם מצד רוחא דשדי בגווה יש צד לכבד את האח הגדול אע"פ שאינו בכור מצד שכל רוחא דשדי בגווה יונק מרוחא דשדי בגווה שלפניו, כפי שיבואר להלן. יא לפ"ז בענין כיבוד הבכור נמצא דלאו זוקא הבכור אלא כל אח גדול. וזה דומה לנידון בכבוד אב קודם לכבוד אם, והטעם כי היא גם חייבת בכבוד אב. וכן כבוד השכינה קודמת לכבוד אב ואם מטעם זה. ולפ"ז כשהאימא התגרשה נמצא שאין בה כיבוד, אולם מצד רוחא דשדי בגווה עדיין חייב בכיבוד אם, ונחלקו האב והאם רק בענין הקדימה, ודו"ק.

קול הלשון

073.295.1245 • 718.521.5231 2»4»12

1

בלבבי משכן אבנה
חלק א-ט

2

סדרת "דע את"

3

התבודדות

4

תפילה

5

ספרי קודש

6

דרשות

7

ארבעת היסודות -
תיקון המידות

8

פרשת השבוע

9

מועדי השנה

<10 תורה, גמרא ושולחן ערוך
<11 אנציקלופדיית בלבבי משכן אבנה

רשימת הספרים שיצאו לאור

התאווה

ארבעת היסודות - יסוד האש - תיקון כח
הכעס

פירוש 'בלבבי משכן אבנה' על הספה"ק

מסילת ישרים (ג' כרכים)

דרך ה' - חלק א' אָזל

נפש החיים שער ד'

בעל שם טוב על התורה עם ספר 'להב אש'

ספרים וקונטרסים נוספים

בלבבי משכן אבנה - הכנה לשבת קודש אָזל

שאל לבי - תשע"ח-ט'

קונטרס וחי לעולם

תורת הרמז - על סדר הפרשיות אָזל

ספר ההתבודדות עם פירוש על

המספיק לעובדי ה' - פרק ההתבודדות

עולם ברור

כנימיות התורה

פירוש בלבבי משכן אבנה על פתחי שערים

אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על עץ חיים אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על רחובות הנהר

אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על קל"ח פתחי

חכמה אָזל

סדרת בלבבי משכן אבנה

בלבבי משכן אבנה - ט' חלקים

בלבבי משכן אבנה על מועדי השנה (ב' כרכים)

בלבבי משכן אבנה על התורה - תשס"ו (ב')

כרכים) אָזל

סדרת "דע את"

דע את עצמך - הכרת הנפש

דע את נפשך - בנין כוחות הנפש

דע את הרגשותיך - עולם ההרגשה

דע את מחשבותיך - עולם המחשבה

דע את דמיונך - עולם הדמיון

דע את נשמתך - גילוי הנשמה

דע את הויתך - גילוי הוית הנפש

דע את מנוחתך - מנוחת הנפש

דע את גאולתך - גאולת הנפש הפרטית

דע את ביתך - בנין הבית היהודי

דע את ילדיך - חינוך ילדים

דע את תורתך - דרכי לימוד

ארבעת היסודות

דע את מידותיך - מהות המידות - יסוד העפר

אָזל

הכרה עצמית והעצמת הנפש

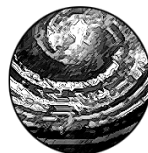
ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח

הריכוז

ארבעת היסודות - יסוד המים - תיקון כח

רח' הרב בלוי 33
לפרטים
052.765.1571
שיעור עץ חיים 21:05

שיעור שבועי ירושלים
אנציקלופדיה
עבודת ה'
יום ג' 20:30 בדיוק

משפ' אליאס
רח' קדמן 4
לפרטים
050.418.0306

שיעור שבועי חולון
אנציקלופדיה
מחשבה
יום ד' 20:30

לפי סדר הפרשיות,
יש לשלוח בקשה
לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי
בדוא"ל,
וכן מקובץ שאלות
ותשובות

ב"קול הלשון"
ישראל 073.295.1245
USA 718.521.5231

שיעורי מורינו
הרב שליט"א
מופיעים

הפצת ספרי קודש
רח. דוד 2, ירושלים
02.623.0294
ספרי אברומוביץ
רח. קוטלר 5, בני ברק
03.579.3829

רכישת ספרי הרב: ספרי אברומוביץ
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
ספרי מאה שערים
רח. מאה שערים 15, ירושלים
02.502.2567

Distributed in the USA:
SHIRAH DISTRIBUTORS
Tel. 718-871-8652

4116 16th Avenue
Brooklyn, NY 11204
sales@shirahdist.com

